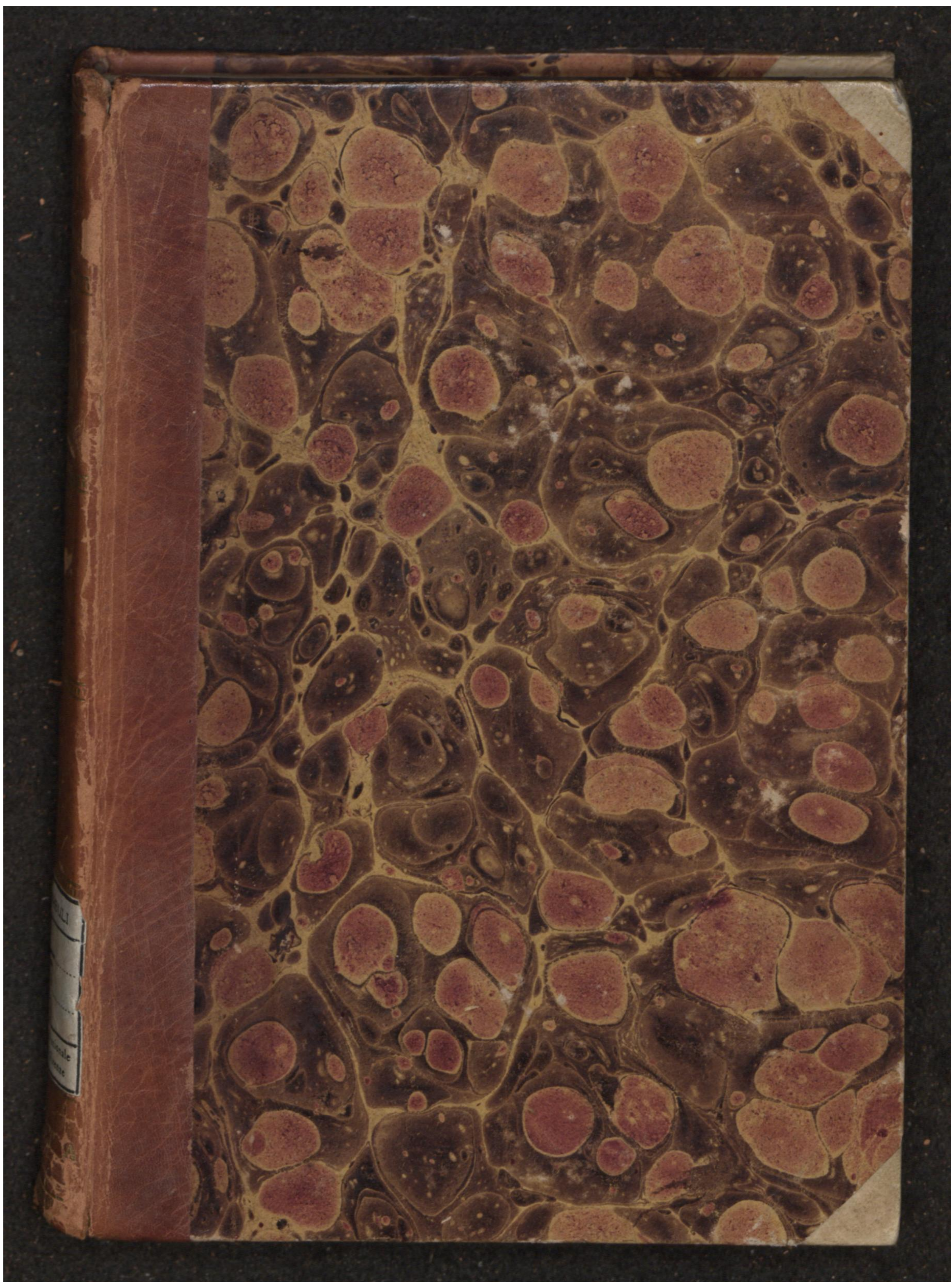
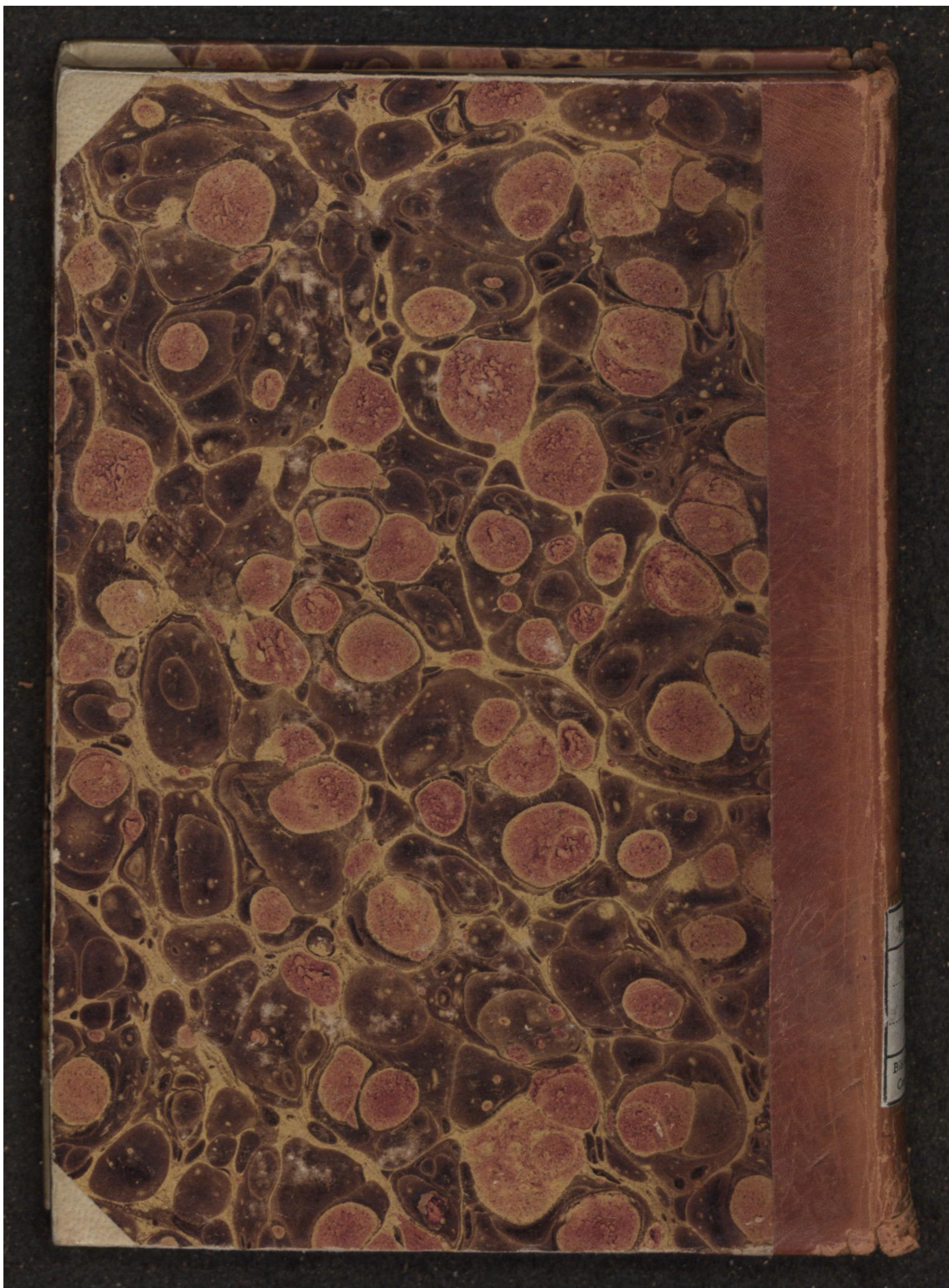

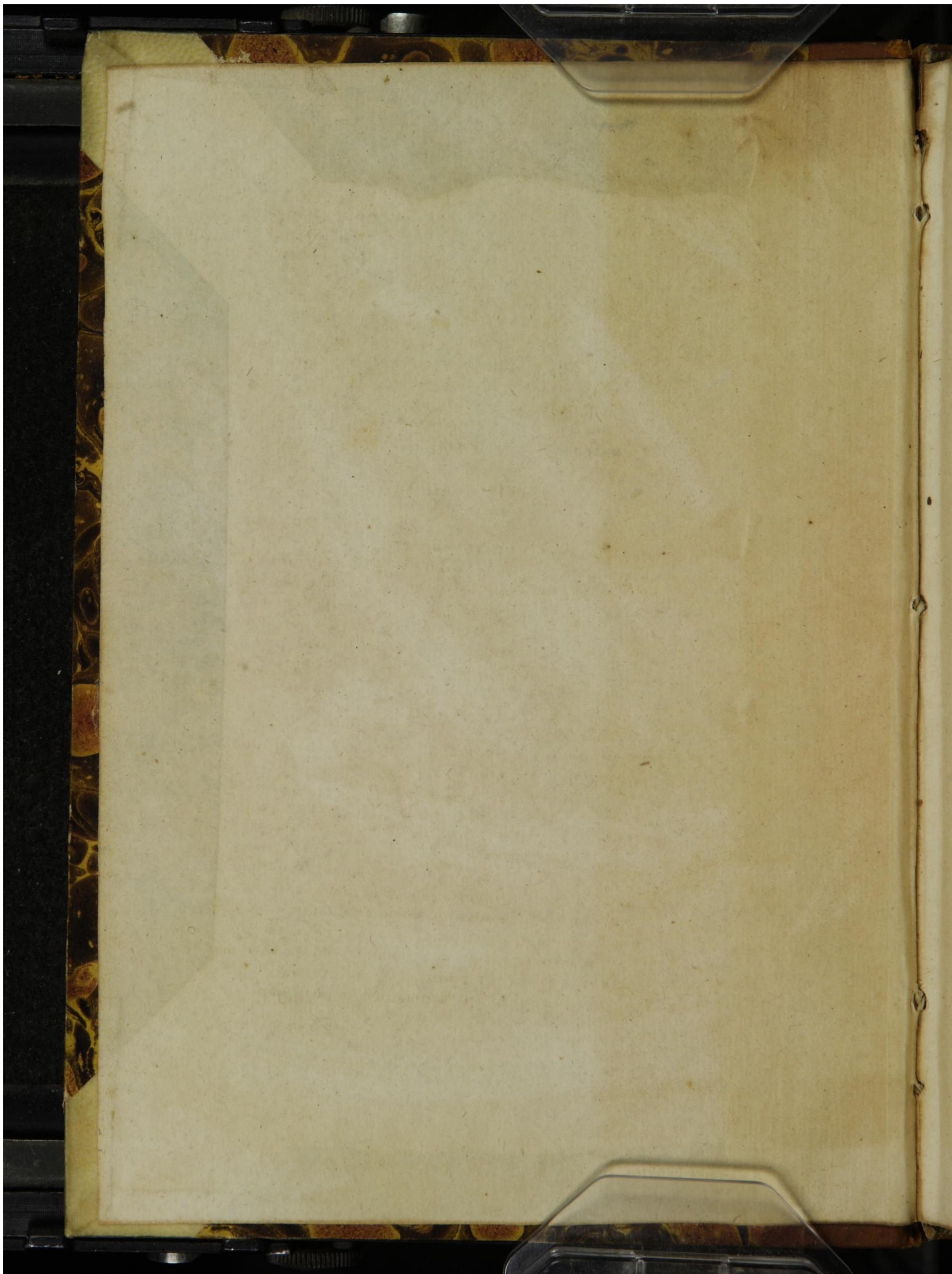

VIII
DE LYRA CONTRA HEB. EC.
84
INCUNABULI
L
7
21
Biblioteca Nazionale Centrale - Firenze

a) IGI 6846 [Napoli ? cfr. H 10808, c. in GS. 1963 n. 4208 '1477]

b) " App. - H 592 - R I 89

c) " vol V - H 1432 - BMC VII, 1129

d) " 5149 ma IGI 5141

e) " 500

f) " 3127 [illegible]

¶ Elegantissime Questiones disputate per excellentissimũ artiũ: ac sacre theologye magistrum dominũ Nicolaum de lira contra hebreos incipiũt feliciter :. // :.

Ueritur vtrũ ex scripturis a iudeis receptis possit efficaciter probari saluatorem nostrũ fuisse deum et hominẽm. Et arguitur primo quod sic: quia tamen questio duo includit: unum quod ptinet ad psonã xpi .s. quod sit deus et homo et aliud ad tẽpus .s. quod xpi misterium sit impletũ ideo de vtroque arguitur. per illud quod habetur Jere. xxiii. ¶ Ecce dies ueniunt dicit dñs et suscitabo dauid germen iustum etc. | Ex quo patet xpm promissum de semine dauid et per oñs uerũ hominem: sequitur in eadem auctoritate que de xpo loquitur. ¶ In diebus illis saluabit iuda et isrl habitabit confidenter et hoc est nomen quod uocabunt dñs iustus noster | Ex quo apparet eius diuinitas ¶ De scdo .s. de tempore arguitur per illud quod habetur aggei. ii. vbi dicitur de christo ¶ Ueniet desideratus cunctis gentibus et replebo domum

istam gloria dicit dñs exercituũ | Propheta ibi loquebatur ꝺ domo domini edificata a filiis isrl̃ post reditum ꝺ captiuitate babilonica ergo stante illa domo uenit xp̃s: dom⁹ autẽ illa destructa fuit a quarto anno a passione christi per Tytuz et vespasianũ ergo añ cópletum erat xp̃i misterium. et sic patet ꝓpositũ. ¶ In cõtrariũ arguit quia inter iudeos sunt et fuerunt multi ingeniosi in scripturis et ꝓphetaꝝ dictis ualde: ergo si predicta possent haberi efficaciter secundum scripturas ab eis receptas non est uerisimile ꝙ tamdiu stetissẽt in errore ergo ꝛc. Respódeo hic sũt duo uidenda principaliter. Primum est que sint scripture a iudeis recepte. Secunduz est utrum predicta per illas scripturas aprobari possint efficaci probatione .:.

¶ Circa primũ sciẽdum ꝙ libri canonici ueteris testamẽti sunt ab eis recepti tanq̃ꝫ deo inspirante scripti: et sunt in uniuerso. xxii. secundum antiq̃ꝫ computationẽ: et. xxiiii. secũdũ modernã qa lamẽtatões Jere. libri Ruth ponuntur pro duobus libris a libris iere. et iudicum separatis. De istis aũt libris aliqui

dicūtur legales. s. v. libri moysi et sūt in pri/
mo ordīe apđ iudeos. Alii dicunt pphetales
. s. iosue. iudicum. samuel. idest pmus et scđus
Reg. Malachim. i. tertius et quartus Reg.
ysaias. ieremias. ezcehiel. libri. vii. ppheraruz
et isti octo sunt in scđo ordine. Reliqui libri
agyographi. i. scripture sancte uel scoꝝ: et sūt
isti libri psalmoruz pabole salomonis. iob. ec
clesiastes. cantica. ruth. lamentatōes ieremie.
hester. dani. esdras paralip. ⁊ isti sūt in tertio
ordine. Considerandū etiaz q̄ isti libri apud
eos sunt multipliciter conscripti. Uno modo
pure hebraice sicut primo traditi sunt scili/
cet sermone hebraico et litteris hebraicis.
Alio modo hebraice sed non pure videlicet
sermone caldaico sed litteris hebraicis quia
caldaicum et hebraicum sunt ydeomata pro
pinqua eundem numerum litterarum haben/
tia que littere quamuis discrepent in figura
tamen conueniunt in sono et uirtute ut dicit
Jeronimus in prologo galeato: et ideo unum
ydeoma faciliter potest scribi per litteras alt
terius hoc igitur modo plures scripserunt ue
tus testamentum et maxīe Jonathan filius

oziel cuius scriptura est ita autentica apud
hebreos q nullus adhuc ausus fuit contra-
dicere: ppter qd in libris notabilib9 iudeo
ponit hebraicu puru in una colupna 7 caldai
cu scriptu ab ista ionathan litteris hebraic
in altera: et utunt iudei isto caldaico quasi p
expone quia aliqua que erunt mltu obscu-
ra i hebraico puro clari9 ponunt 7 quasi ex
ponut in illo caldaico ut infra mag patebit
et illa translatio necessaria est ad disputand
cum iudeis in passib9 mult. Silr translatio
lxx. interptum apud eos habet salte apd an
tiquos studiosos. Jlli enim. lxx. fuerunt electi
de toto populo isrl tanq excelletissimi 7 lit
teratissimi si pmpti i ligua hebraica 7 greca
scdm q dicit iosephus xii. libro antiquitatu
ipsi aut non semp transtulerut de hebraico i
grecu vbu ex vbo: sed frequenter sensu ex
sensu mutates aliqua uel occultantes ex in-
dustria qua posset esse ca erroris tolomeo re
gi hanc aute traslatione uoluerunt habere
studiosi hebreorum tanq factum sapientissi-
morum uirorum: et dato q apud eos nusq
habeatur: non tamen possunt ipsum negare

cũ facta fuerit a sapientioribus de toto illo populo :et in tãto numero.⁊ iõ de illa possumus nos iuuare ad probandum aliquid ipsis iudeis sicut infra videbitur.:.

¶ Item preter scripturas canonicas sunt alie scripture a iudeis recepte tanquam autẽtice scilicet talmuth: quia secundum ipsos scriptura ista non differt a scripturis canonicis ni⁊ sicut lex data verbo alege data scripto:quia ista fuit reuelata moysi a deo sicut et illa que scripte sunt in libris moysi. Et tunc moyses non scripsit ea que cõtinentu⁊ in talmuth .:.

¶ et Hoc potuit esse duplici de cã utpote: quia non erat necessarium quod populus sciret talia: sicut necessarium erat de legis preceptis.Uel quia talia magis erant in secreto habenda .:. ¶ Tamen moyses ea tradidit Josue:Et aliis senioribus uerbo sicut habuerat a domino Et isti aliis posterioribus eodẽ modo: et sic consequenter quousq; scripta sunt talia per doctores posteriores ne caderent in obliuionem .:.

3

Sic dicta doctorum hebreorum qui glosauerunt uetus testamentum sunt autentica apud eos multo magis quam apud nos dicta Jero. augus. uel aliorum doctorum catholicorum: et hoc potissime propter illud quod scribitur deutro. xvii. non declinabitis a uerbis eorum nec ad dexteram nec ad sinistram ubi loquitur scriptura de sacerdotibus et doctoribus ad quos precepit in dubiis recurrere et eorum sententiam et discussionem tenere: licet autem huius scripture pro magna parte sint false. s. talmuth et glo. doctorum hebraicorum: tamen per eas possumus efficaciter contra eos arguere ex quo sunt ab eis predicto modo recepte sicut econuerso argumentum quod faceret contra nos de euangeliis uel scripturis apostolorum et huiusmodi esset efficax contra nos sed ipsi reputant huiusmodi scripturas falsum continere .: ¶ .:

¶ Uiso que scripture sint a iudeis recepte secundo uidendum est an illud quod in questione ponitur possit per illas efficaciter probari. Et distinguo primo de probatione efficaci: quia efficacia probationis potest dupliciter accipi. uno modo quod sit tam efficax probatio que non possit euitari sine contradictione uel euidenti negatione scripture pre

dicte et sic videt̃ mihi q̃ non sit ad hoc pba
tũ p dictã scripturã qd in qone querit: cui
ius rõ est qa misteriũ trinitatis ⁊ incarnatio
nis xp̃i expressius ponitur in scriptura noui
testamenti q̃ꝫ veteris sicut patet ⁊ ab oĩbus
cõcedit: tñ heretici multi totum nouũ testa/
mentũ recipiũt: et p suis erroribus exponũt
Aliqui tñ ipsorũ negant trinitatem sicut sa
bellius. Aliq negãt diuitate in christo sicut
arrius: et aliqui verã humanitatẽ sicut ma/
nicheus qui dixit ipsum habere carnem fan
tasticam ad qd sequit̃ ipsũ non eẽ hominem
verũ: quia caro vera est de veritate humane
nature: similiter arrius qui dixit ipsũ non ha
bere aĩam sed uerbũ supplere locũ anime: qd
tamen uerbũ dixit ee creaturã. Similiter ap
polinaris dixit ipsũ non habere aĩam intellec
tiuam licet assumserit aĩam sensitiuã et ad di
ctum vtriusq̃ꝫ sequitur christũ non esse homi
nem cum ab anima intellectiua accipiat̃ spẽs
hũana. Si igit̃ heretici predicti exponebãt
pro se scripturã noui testamenti multo magis
iudei possunt pro se exponere scripturã vete
ris testamenti. Alio mõ põt accipi efficacia

probationis per scripturā sic q̄ licet scriptu ra aliter exponi aliquo mō saltem ad euaden dū absq̧ cōtradictōe manifesta: tn̄ simplici ter loquēdo non potest alio mō rationabiliter expōi qui semꝑ appareat expositio sicut cato lice rōnabilior: et hoc mō credo q̄ illud qd positū est in questione ꝓbatū est a sanctis ꝑ scripturas ueteris testamenti: ⁊ iterū potest hoc idem ꝓbari hoc modo ꝓcedendo.:.

¶ In qōne enim duo ponunt ut predictum est: utrū qd pertinet ad tempus utrū. s. tempus aduentus xp̄i sit preteritū. Scdm ptinet ad personā utꝝ sit deus et hō in una ꝑsona: et illud iplicat duo qa fides catholica poit uni one diuie ⁊ hūane nature in determiāta. s. fi lii ⁊ nō patris nec spūs sancti: ⁊ ex hoc sup ponit plalitas ꝑsonarū in diuinis qd fortissi me negat a iudeis: ⁊ ideo ad pbād q̄ i qōne ponit ꝑ scripturā a iudeis receptaꝫ ista tria sunt ꝑ ordinē declarādā ex eadē scriptura. Primū est q̄ in unitate diuine eēntie est pla litas ꝑsōaꝝ siue suppositoꝝ scdm ē q̄ i ꝑsoa filii nulla diuia et hūana sūt unite ita q̄ xp̄s ē uerus deus ⁊ uerus hō. tertiū est q̄ hoc ē

factum depreterito non expectandū defutu
ro sicut expectāt iudei in hoc ualde decepit
¶ Ad declaratōʒ primi: primo adduco argu
metū magistri sñiarū dis. ii. p. li. ubi ꝓbat plu
ralitate ꝑsonaꝝ in diuinis ꝑ illud quod scri
bit in pnci. gen. In pncipio creauit deus ꝛc
hebraica ṽitas habec sic. In pncipio creauit
heloym ꝛc. heloym aūt est nomē pl'ale hꝰ no
mis hely helyon quod sign ficat diuitatē in
singulari ⁊ hoc satis pꝫ scientibꝰ propetate
ydeomatis hebreoꝝ. p cōtrariū aūt ꝙ nomē
plurale diuinū cōiūgit cū ṽbo singl'is nume
ri cū dicit. creauit heloym. ac si diceret: crea
uit dii. oñdit scriptura ꝙ in deo est aliqua
pluralitas in ṽnitate essentie quia talis modꝰ
loquendi frequētissime inuenit de deo in ue
teri testamento: et de nullo alio. Ex quo satꝫ
patet ꝙ aliqua pluralitas est in ṽnitate di
uine essentie que in nulla alia inuenitur et
hec est pluralitas prima in una simplici essen
tia que in predicto modo loquendi designa
tur per uerbum sigularis numeri.
¶ Sʒ ad hº rñdet dntes ꝙ nomē heloym
idñter pro pl'ali et singulari: sed qñ dicitur

singulari sed qñ dicitur de deo semper accipi
tur in singulari: et sic accipitur in proposito
quia creauit heloym id est deus :. :.
¶ Sed contra hanc solutionem arguitur ex
textu sacre scripture quia hoc nomē heloyz
et talia nomina diuina dicuntur frequenter
de deo in plurali quod patet manifeste quia
coniungitur cum adiectiuis et uerbis plural'
numeri. vbi gratia de adiectiuis Josue ult'.
dicit̄ Nō poteritis seruire. dño qa dñs sanct9
ipe/ Hebraica vitas hz sic. Nō poteritis ser
uire dño quoniā heloyz sancti ipse. Jer' iere.
xxiii. Peruertistis vba di viuētis dñi exercitu
um. dei nostri. Ueritas hebra. sic hz. Peruer/
tistis vba heloym uiuētiū exercituū dñi nr̄i
¶ Et nōnō q ibi ponit̄ nomē dñi tetragra
maton cū dicit̄ in auctoritate pmissa. dñi ex
ercituū. vbi hem9 nomē dñi: in hebraico po
nit̄ nomē tetragramatō qd significat diuinam
nām scdm suas ppietates itrinsecas absq3 res
pectu ad extra ut magis patebit infra. Et sic
patet q in itrinsicis diuinitatis ē aliqua pl'a
litas p pl'alitatē imediate precedētē cū dicit̄
i auctoritate. Peruertisti vba heloyz. i. deoz

viuentium. Et coniungitur ista pluralitas no/
minis dei tetragramaton cum subdit Domi
ni exercituum in singulari. et sic patet quod in
unitate diuine essentie est aliqua pluralitas
cum summa simplicitate que non est in aliis
quia semper ubi scriptura ponit aliquid de/
notans pluralitatem personarum ibidem ponit
id quod ostendit essencie unitatem ut patet
per auctores predictos et subsequentes .:.
¶ Item ysa. liiii. dicitur sic. Dominabitur tui qui
fecit te dominus exercituum nomen eius. Veritas
hebraica sic habet. Domiatores tui factores
tui dominus exercituum nomen eius. In hac au
ctoritate ubi ponitur dominus exercituum ponitur
nomen domini tetragramaton: et ideo ex hac auc
toritate potest argui sicut per precedentes. Sic
hoc nomen heloym frequenter coniungitur cum
verbo plurali verbi gratia. ii. Regum. vii. Que est gens
ut populus israel in terra propter quam iuit deus ut
redimeret. Hebrai. veritas sic habet. que est ut populus
tuus israel gens una in terra propter quam iuerunt heloym
ad redimendum sibi. Item ecclesiastes. ii. ¶ Quis est homo
inquit ut sequi possit regem factorem suum. Hebrai. veri
tas sic habet. que est homo ut iret post regem quia fe.
6

enim. Patet igitur ex predictis q predicta res
ponsio est falsa qua nomē heloym dictū de
deo accipitur frequenter in sacra scriptura i
plurali: qd patet ex autoritatib9 pdictis que
non possunt exponi uel intelligi ad litterā ni
si de deo vō. Propter qd alii soluunt aliter
per glosam ppter illud eccāstes qd inductuz
est. ¶ Quis est homo ut intret post regē q
iam formauit eū. Glosa hebraica. Si querat
qui fecerunt eum. i. hoiem pōt dici deus sanc
tus et domus consilii: et consimiliter respō
detur in glo. super ps. xl x. qui factus est ab
asaph. De9 deoꝝ dn̄s loquut9 est ꝛc. In he
braico sunt tria noia diuina. s. el. eloym. ꝛ no
mē dn̄i tetragramaton loco cui9 hēmus hoc
nomē dn̄s. Querit igit̄ glo. quare asaph ter
nominauit deū in principio huius psalmi. et
rn̄det ut ostenderet q deus in trib9 proprie
tatibus creauit seclm. ¶ Si aut considerent̄
iste rn̄siones due sunt vissime. Prima est que
dicit q deus et domus cōsilii sui fecerūt ho
minē ꝛ pꝫter hoc dicit eccāstes. ii. Quis est
hō ut intret post rezē qui ā fecerunt eum.
qa de9 accipit̄ hic p patre dom9 consilii sui

p.oprie dicitur filius qui est vbũ mentis p⁹
et spiritus sanctus amor ex ipsis pcedens. Si
militer scđa responsio que dicit φ asaph ter
noiauit deum quia deus in tribus pprietati
bus creauit mundum est vbissima quia tres
pprietates sunt in diuinis. paternitas. filiatõ
et spiratio. que sunt pprietates constituẽtes
et mundus datus est in tribus pprietatibus
istis quia indiuisa sunt opera trinitatis .:.
¶ Patet scđm ex istis φ non est contra intẽ
tionẽ antiquoꝝ doctoꝝ hebraicoꝝ φ aliqua
pluralitas ponatur in diuinis dum tamen ser
uet vnitas deitatis quã catholici vbissime cõ
fitent. Hac aũt rñsioꝝ ult⁹ que ut uisũ ẽ cõ
tinet ueritatẽ iudei p⁹teriores depuãt dñtes
φ iste pprietates in qb⁹ deus creauit mũdum
sũt diuina potẽtia bonitas ⁊ sapia. in quib⁹
facit oĩa et iõ in pncipio geñ. dicit. In pnci
pio creauit heloym. i pl'ali ad denotanđ istas
tres pprietates siue attributa in eo in qbus
oĩa operatur. Et eođe mõ exponunt alias au
ctoritates. Sed ista rñsio nõ est rõnabilis p°
quia sicut deus operat per potentiam sapiẽ
⁊ amorem ita creatura operatur per artẽ suã

sicut per regulam directiuam et p potentiam transmutandi materiã et per amorem bonitatis sicut propter finem. Si igitur ppter predicta .s. propter potentiã sapiam ⁊ bonitatez diuinã nomẽ diuinũ potẽtia in plurali qñ dicitur opari eadẽ rõne uel maiori deret scriptura sic loqui de artifice creato opa rationẽ eius exprimendo qd non inuenitur cum talis ritus loquendi de deo in scriptura sacra frequenter habeatur. Et cõfirmatur rõ quia sapientia amor et potentia plus differũt in artifice creato q̃ȝ in deo: quia differunt re absoluta qd non potest esse in deo: ergo modus loquendi in plurali magis cõpetit in expressione opis artificis creati q̃ȝ ipsius dei .:.

¶ Item arguitur quia intentio moysi erat inducere populũ in cultum unius dei et ipsuȝ ab ydolatria reuocare ad quam ille populus erat pronus ut patet ex toto decursu ueteris testamẽti: cum igitur p modũ predictũ loquendo in plurali posset haberi aliqua occasio cogitandi plalitatẽ in diuinis nõ est uerisimile q ipse moyses qui cognoscebat pmtitudineȝ populi ad ydolatriam usus fuisset

tali modo loquendi ꝛ in sceiptis reliqsset ni per hoc subtiliter sapiētib⁹ idicaꝛe vi luisset ꝙ cū vnitate simplicis eēntie i deo stat pl'alitas pſonarū al'r su⁹ mod⁹ loquē di eēt ↄtrarius sue intēcōi sed ꝙ etiā in hebraico mistia abscōdita ꝛ solū sapienti bus nota ex mō loquēdi inſsueto frequē ter designātur

Ita sunt que dixi de hac rōne qn̄ hāc qōnez determiaui sꝫ p⁹ea venit ad manū meam qdā libellus hebraice script⁹ liꝫ p dicta rō al'r soluit ꝛ ꝗtū ad istū articulū dic sic actor illi⁹ libelli Qui arguūt plura litate pſōaꝝ i diuis p hoc nomē heloym qꝺ pl'alitatē iportat et tn̄ dicit de deo in nitunt sup baculuꝫ irūdineum ↄfractū qa talis modus loquendi inuenit vbi de vno solo sup pꝫ p xxxviii. vbi scriptura loqui tur de suscitatiōe samuelis.s.a muliere phi tonissa ꝛ dictū de hoc noīe heloym. ꝛ inue nitur et ꝺ aliquib⁹ aliis. vn̄ eze. xlvi. dicit sic. In die aūt chalēdarū vitulū de armē to imaculatum ꝛc. in hebraico n̄ ponitur themin. qꝺ significat inmaculatum sꝫ the mium qꝺ est plurale huius nois themin. ꝛ ↄiungit cum vitulo in singulari et tn̄ p h⁰

non inportatur aliqua pluralitas g° ꝛc.:
¶ Item aliqñ ꝟba pluralis numeri ꝯiungunt cum nominibus et ꝓnominib⁹ singularis numeri ꝟbi grã cãtus.ii. Trahe me post te ꝛc. et sic non valet argumẽtum q° ꝯcludit trinitas personarũ ex hoc ꝙ noĩa diuina ꝯiungũt cũ uerbis pluralis numeri ut uidet. et sic per ista loca sciptur. argu it cõtra ꝑdicta. Sed per ista in nl'lo ĩfringunt ea que dicta sunt quia secundum hebreos expositores samuel nõ surrexit sol⁹ sed moyses cũ eo. dicunt enim ꝙ samuel surrexit tunc nõ uirtute magica sed virtute diuina seu permissione quod dictum conuenit cum opinione illa quam tangit augustinus. in epistola ad simplicianum. Et habetur in glosa. Primo: Regum..

Super locum istum. dicunt ergo hebrei ꝙ Samuel. timuit ad diuinum iudicium euocari. Et ideo rogauit moysem venire secum. vt esset sibi testis ꝙ integre seruasset legem ab eo scripram. Mulier ergo phitonissa. que solum samuelem euocauerat viedns alium ipsum associantem admirans dixit in plurali numero deos vidi ascendentes de terra id. est. homines

diuinoso et iudicauit modū sue uisionis sauli lʒ breuius.primo Reg℥.Saul autem non quesiuit nisi de figura illiusqui prio apparuerat ⁊ non de associante ipsum et propter hoc in singulari quesiuit qualis ē forma eius .quia cum solo . samuele .uolebat loqui et sic patet ex dictis hebreorū exponētium istum passum ꝙ non infriugitur argumentum nostrꝝ predictum sed magis confirmatur quia heloym .de duobus dicitur:

¶ Si aūt dicatur secundum aliam opinionem quā etiā tangit aug.ꝙ non fuit xᵉ samuel .qui apparuit . Tunc dicendum ꝙ duo apparuerunt.videlicet demon illi muliere magice et quedam forma representās samuelē .et propter hoc dixit.Uidi deos. inplurali. Saul tantem non quesiuit nisi de vno solo scilicet samuele quem vocari fecerat.

Ad secundum dicendum ꝙ .Theminin quod sgnificat immaculatos in plurali nō coniungitur cum uitulo in singulari ut ipsi fingunt et male sed est gracia genitiui pluralis numeri.non enim habēt uarietatē casuum sicut nos sed tantū uariant

nomina secundum numerū singularē et plu
ralem et est sensus In die kalēdarū vitulū
de armentoꝝ maculatoꝝ. id est de numero
illorū inmaculatorum qui ad hoc reserua
bantur. faciet sacrificium. ꝛc ad cuius eui
denciam notandum q̄ ex statuto legis in
principio cuiuslibet mensis debebat offer
ri vitulus unus inmaculatus et ideo ordi
nauerunt sacerdotes ut in vno loco pone
nerent q in principio mēs seu kalēdis qd
idem est offerebant de tali aūt oblacione
loquitur ezechiel. in loco p̄dicto. ꝛ iō ad
hoc denotādū posuit. themiū. in plurali
ad denotādū q̄ vnus de illis sic pluralib᷒
debebat offerri. et sic patet q̄ p̄dicta non
isrigūt eaque dcā sūt ꝺ hoc noie heloym
pp qd antiqui doctores hebreoꝝ al'r uite
bātur solue e p̄dictū argumētū ut patuit
ex p̄dictis. Ad tciū dōm q̄ liber cantus a
doctorib᷒ hebreoꝝ expōit ꝺ deo ꝛ sinago
ga sic a doctoribus catholicis de xp̄o ꝛ ec
clesia ut dicet infra g° scdm eos v̄ba illa
Trahe me p᷒ ꝛc. ūr v̄ba sinagoge que di
cit spōsa dei. ꝛ iō tal' spōsa nō est una pso
na singularis sed collectio fidelium et ideo
ad hoc denotandum subditur curiemus.

in plurali numero ponitur ad denotandū
pluralitatem personarum .et ideo ex hoc
non infringitur argumentuȝ de hoc nomi
ne heloym ..et de aliis nominibus diuinis
et.de nomine domini tetragramaton . que
coniunguntur cum verbis pluralis numeri
ad denotandum ibi aliquam pluralitatem
per modum predictum sed magis per hoc
argumentum predictum ↄfirmatur Quedā
etiam alia inducit actor dicti libelli ad suū
propositum que omicto ad presēs tum q̄a
predictis solutis alia patēt. tumquia intē
do librum illum inprobare discurrendo p̄
omnia quia multa tannguntur ibi contra
fidem cristianam. Jtem non solum arguit̄
pluralitas personarum in diuinis ex hoc
noie heloym . ut ipse supponit dicens q̄
innitimur baculo arundineo confracto sȝ
eandem pluralitatem clarius exprimunt p̄
ph̄e in multis locis vbi gracia ps̄.xliiii .
qui non pōt exponi ad lrām nisi de chris
to ut ego declaraui diffusius super episto
lam ad hebre. i.et ibidem vbi sic dicit̄ de
xp̄o. Sedes tua deus in seculum seculi uir
ga equitatis uirga regni tui dilexisti iusti
ticiam et odisti iniquitatem propterea

unxit te deus deus tuus. In hac auctori
tate exprimit cristus tanq̄ vnct9 deus qa
in humana natura assumpta ūctus ē pleni
tudine gracie. exprimit hic etiā deus un
gens ipsū tanq̄ psōa distincta ab ipso un
cto qa scriptura de ipso ungēte loqt̄ qua
si de alis psona. Notādum etiā q̄ ex par
te dei ungentis duplicat̄ hoc nomen deus
cū dicit̄ unxit te de9 ds tu9. ad denotan
dū psonā patris et spūs sancti. ꝛ sic patet
ex hac auctoritate pluralitas psonaꝝ ꝛ di
uinitas ipsius cristi. ꝓpter qd ad idem ꝓ
positum probanbum inducit eā apl's ad
hebreos. i. c. Item ps̄. c. ix. dicitur sic dixit
dominus domino meo sede a dextris meis
et q̄ ista sint verba patris ad filium patet
per trāslacionem caldaicam. que dicit sic
dixit dominus verbo suo. patet etiam per
illud quod sequitur in eodem psalmo. ex
utero ante luciferum genui te. quod non
potest alicui conpetere nisi filio dei p hoc
enim q̄ dicitur genitus de substancia dei
ostendatur unitas essencia quia deitas plu
rificari non potest per hoc autem q̄ dicit̄
genitus a deo ostendatur distinctio perso
narum quia nulla res se ipsam gigerit simi

liter per hoc quod dictur sedere ad dextE
ram dei. quia una persona non potest sede
re ad dexteram sui ipsius ⁊ sic ex hac auc
toritate patet pluralitas personarum Et
maxime quia hic ps. non potest expōi ad
litteram nisi de cristo sicut prius declara
ui in epistola ad hebreos propter . Salua
tor allegat eam in hoc sensu M .xxii . et
apostolus ad hebre. xvi.
¶ Item non solum pluralitas personaꝝ
exprimitur in scriptura veteris testamen
tū sed etiaȝ determinata pluralitas videli
cet trinitas benedicta ysa. xlviii . Non a
principio in abscondito loquutus sum
ex tempore antequam fierent eram ⁊ nūc
dominus deus misit me et spiritus eius .
Ista sunt uerba domini loquentis scȝ qꝺ
patet ex textu inmediate precedēte simili
tee ex hoc quod inmediate subditur hec
dicit⁹ redemtor tuus super isrl'. In hac g°
inmediate premissa ysaie ideo deus de da
tione legis que data fuit in manifesto qa
ēt de die ⁊ audiēte toto pplo vocez dn̄i
loquentis ut habet exo. xix. et xx. ca°. et
hoc est qꝺ dicit . non princcipio i abscō
dito loquut⁹ sū a prin° et qn̄ lex primo

fuit data. et inmediate subdit et nunc mi
sit me dominus et spiritus eius .vbi deus
dicit se missum a deo et spiritu eius .nunc
autem ita ē q inter mittentem et missum
semper debet esse distinctio personalis er/
go trinitas personaꝝ est in diuinis. s. dei
missi et dei mittentis et spiritus eius deū
autem missum dicimus filium incarnatuꝫ.
deuꝫ aūt mittentem et spiritum eius. dici
mus patrē et spiritū sanctum et sic patet
trinitas personaꝝ. Ad euadendum autem
illud dictū rabby. salomon adinuenit men
daciū sup locum istū dicēs q oēs pphete
fuerūt in mōte sinay cū moyse ⁊ ibi acce
perūt pphias suas sicut et moyses legem
sed postea pphesias illas denunciauerūt ⁊
publicauerut populo tempore determiato
a deo. et ideo dicit q vba pmissa sūt ver
ba ysaie ab illo loco et ex tēpore anquā
fierent ibi eram. i. a tēpore dacionis legis
de qua fit in sermo. erā in mōte sinay. Et
qđ subdit Et nūc misit me dñs ⁊c. refert
ad tēpꝰ quo ysaias missus ē ad āнunciā
dū pplo illa que pus accepat in mōte sy
nai a dño. sꝫ istud dictū pꝫ ēe falsum mlti
pliciter nāīmediate pmittit vbum dñi lo

quentis de dacione legis cū dicit͂. nō a pri
cipio in abschōdito loquut⁹ sum. ⁊ imme
diate subdit͂ ex tempe anq̄ȝ fieret ibi erā
Etiā ex mō loquē di patet q̄ ē verbū ei⁹
dem . et sic patet q̄ istud scōm nō est ver
bum ysaie sed dei. sicut et primū. Qd aūt
primū sit vbū dei loquētis d̄ daciōe leg̃
patet per lrām p̄cedentē qa ibi p̄mittitur
Ego primus ⁊ ego nouissimus manus mea
fundauit terrā ⁊c̄. qd nō pōt dici de ysaia
Item glosa hebraica que apud iudeos re
putat͂ autētica sup illū locū exo. xxx. ego
dn̄s ds tuus. dicit sic sic. si dicis i secreto
fuit sermo. s. legis nōne iam dictū ē ysa. xl
viii. nō a prin° i abscōdito loquut⁹ sū. et
sic patet p istā glosā q̄ illd vbū ysaie di
cit͂ in p̄sona dei loquētis de dacōe legis.
Item sup illud uerbū exo. xix. venerunt i
solitudinē synai ⁊c̄. dicit glo. āpd hebreos
autētica . data ē lex in publico ut ois q
uoluit eā accipe recipiat. seqt͂. ⁊ certe de⁹
sū ⁊ bndict⁹ ē dn̄s ysa. xviiii. nō a prin° i
occl'to loquut⁹ sū anq̄ȝ fierēt ibi erā ⁊c̄ ⁊
idē hēt sup illd exo xx. Ego sū dominus
ds tuus. ⁊ sic pȝ nō solū ex textu p̄ceden
sed etiā ex glosis hebraicis apud iudeos au

tėtic⁊ ꝙ auctoritas pallīta ysaie xlviii. nō
a principio nō ē intelligēda de ipso ysaie
loquente in propria ꝑsona, sed magis loq
tur ī ꝑsona dei qui prius dedit legē ī mō
te synai et missus est in mundū a patre et
spiritu eius ad redēpcionez generis huma
ni scđʒ ꝙ exponit̄ manifeste in ꝑdicta auc
toritate . et ideo in fine huius auctoritat⁊
ponitur hec dicit redemptor tuꝰ scꝰ rsrl̄
Item qđ dicit ysaiā fuisse in monte synai
est valde absurdum quia ysaias nōdū erat
natꝰ imo nec forte ꝑ ccccl xxx. ānos quia
ab egressu de egipto vsqꝫ ad quartuʒ an
num regni salomonis in quo fundatum est
t̄plū fluxerūt anni ccccl xxx. ut habetur
iii. reg⁊. vi. et ex tunc vsqꝫ ad primum an
nū ozeie regis iuda sub quo cepit ysaias
ꝓphēre fluxerunt ccvi anni ut . ꝑ ōt habe
ri de facili ꝯputando tempora regū inter
medioꝝ inspiciendo terciū et quartum li
brum regum. si aūt dicatur ꝙ ysaias pꝰ
quā accepit ꝓphesiam in mōte synai mor
tuus est . et postea tempore osye resusci
tatꝰ istud uidetur omnino ficticium quia
scriptura nullomodo hoc innuit. sed mag⁊
contrarium. et maxime quia oporteie se

cundum eũ idem dici de õnibus ꝓphis ut
patet ex predictis . Si aũt dicat ꝙ anima
ysaie creata fuit ante corpus ⁊ sic fuit in
mõte synai iu anima et non in corpore . ⁊
illa anima circa tẽpa osye ↄiũcta est cor
pori p.uiã nõ generato ⁊ organizato cor
pori . hoc dictum est ↄtra scripturã geñ.i.
formauit deus hominem de limo terre ⁊ ĩ
spirauit in faciem eius spiraculum vite . ex
quo patet manifeste ꝙ organizacio corpo
ris anime creacionẽ origie et eiꝰ infusus
p̄cedit . Itẽ zach.xii. hec dicit dominꝰ ex
tendẽs celos ⁊ fundẽs terrã ⁊ fingẽs spiri
ritũ hominis in eo exquo patet ꝙ anima
creat̃ in ipso corpore iã organisato . vñ in
glo. hebraica sup locũ istuꝫ sic dicit crea
tor creat animã cũ ꝑfectiõe figure corpo
ris humani . Item arguit̃ ↄtra vtrãq; rñsi
onẽ sil' qa si iisaias ꝓphã fuit in mõte sy
nai tempore legis date . ⁊ hoc siue in ani
ma tantũ siue in anima et in corpore siml'
⁊ ibi accepit ꝓphiãm quam postea denun
ciauit ⁊ similiter alii ꝓphesie sequit̃ ꝙ p
magna parte scriptura ve.te . sit falsa qa
frequentissime dicit ꝓphiãs accepisse spi
ritũ ꝓphãndi de nouo sicut pꝫ de heliseo

quarto. Reg⁹. ꝛ de ezechiele eze. i. ꝛ deme
tis aliis. similiter ꝙ reuelaciones sunt eis
facte de illis que ignorabant ut patet de
helyseo quarto reg⁹. iiii. vbi dicit de illa
sunamite. Anima eius in amaritudine ē ꝛ
dominus celauit a me. et de daniele de q°
scribit dañ. primo quomodo dedit ei deꝰ
intelligenciā visionum. scdo ca. qualiter
reuelatum est ei sompniū nabuc⁹ et eius i
terpretatio. ꝛ nono ca°. introducit gabri/
el angelus reuelans danieli misteriuz ebdo
madaꝝ et in multis aliis locis eiusdē libri
inducit et in aliis libris veteris testamēti
ut patet intuēti pp quod extra omicto ꝓ
pter prolixitatem uitandam. hec autē om
nia et similia essent simpliciter falsa si pro
phete accepissent ꝓphesias suas in monte
sinay quia ex tunc fuissent de omnibus il
iluminati siue fuisset in anima tantum siue
n corpore et anima. et sic patet ꝙ dic
tum raby salomonis non solum contra to
tam prophesiam que dicit animā non pre
cedere corpꝰ sed etiam ↄtra totaz scriptu
ram veteris test̄i ut pz ex p̄dictis et sic ex
p̄dicta auctoritate ysaie pz trinitas psōaꝝ
idinis. ad idē ē t facit illō qō hēt eccāstes

quarto.funiculus triplex difficile rūpitur
ubi glo.hebraica.sens⁹ uidet̄ esse misteriū
triū ꝛ un⁹ n̄ de facili discutit̄.Sed habet
antiquā glosam moderata puertūt retor
quentes hāc trinitatem ad tria attributa
diuine que sunt ponēda diuina et bonitas
Sed hoc iam inꝓbatum est.patet ergo ꝑ
mum pricipale sic qualiter pluralitas ꝑso
naꝝ possit ꝓbari ꝑ scripturam a iudeis re
ceptam .Scd̄m principale ꝓbat̄.s. incarna
cio diuine ꝑsone ita ꝙ messias promissus
in lege ꝛ pphis sic uerus deus et uer⁹ hō
Ad hoc aūt probādum induco auctorita
tem.Jer̄.xxiii.Ecce dies ueniūt dicit do
minus et suscitabo dō germen iustum.ꝛ ꝑ
hoc apparet xp̄i humanitas quia hec au
ctoritas scd̄m oēs expositores hebreos in
telligit̄ de xp̄o ad rōez.Seqt̄ i eadem auc
toritate text⁹ et de eadem persona. Et
hoc est nomen qd̄ uocabunt eum domin⁹
iustus noster. per quod exprimitur ipsius
christi vera diuinitas qa ubi habemus do
minus cum dicitur dominus iustus noster
habetur in hebraico nomen domini tetra
gramaton qd̄ nō dicit̄ de deo tātū sꝫ et d̄
aliis. ꝟ.igt̄.eze.ul't de illa ciuitate que ibi

describiur dicit et nomen ciuitatis domi
n⁹ ibidem vbi habemus dominus in he
braico ponitur nomē domini tetragrama
ton sic nomen illud dicitur de illa ciuita
te que tamē non est idem ꝙ deus ꝛcꝫ
¶ Item in gene. xxii. Uocauit abraham.
nomē loci illius dominus uidet. vbi habe
mus dominus. hebrei habēt nomē domi
ni tetragramaton. et sic locus ille nomina
tur hoc nomine ut uidetur. Item iude. vi.
Edificauit ergo gedeon. altare dño voca
uitqꝫ illud domini pax. et ibi ē nomen do
mini tetragramaton ubi habemus dñi. et
altare illđ vocat nomine dñi tetragrama
ton ut videt. ¶ Itē. exo. xvii. Edificauit
moyses altare ꝛ vocauit nomē eius domi
nus exaltatio mea. ubi habem⁹ dominus
ibi ē nomē domini tetragramatō. gͦ idem
quod prius. Sed predicta responsio nulla
est quia nullū predictorum nominat nomi
ne dei prope qđ ē nomen dñi tetragrama
tō sꝫ quotlibet p̄dictoꝝ nominat aquodā
effctu dei q effct⁹ dei solus nominatur hͦ
noie ꝛ hͦ non ē inoueniēs sicut aliqs hō
bñ uocat adeo dat⁹ ł đs dedit ł ad h⁹ nō
tñ uocat đs absolute qa hͦ ēet ipiū ꝛ hͦ

patet discurrendo p omnia predicta qa eze-
ul't nõ dicit nomẽ ciuitatis ita q nomine
tur noie dñi tetragramató .sed dicit ibi
nomen ciuitatis dominus ibidem .ďnoîari
debet ob diuinã inhabitacionem ⁊ hoc
patet per trãslacionẽ caldaicã que sic ha
bet nomẽ ciuitatis exponet a die nona fa
cit dominus deus descendere diuinitatem
suam .idem sil'ir gene.xxii.non dicit voca
uit abraham nomẽ loci illius dominus ab
solute sed dñs uidet qa ille locus non est
nominat⁹ noie domini tetragramaton sed
est denominatus a diuina uisione quia ui/
dit ibi humilitatẽ et afflictionẽ illi⁹ ysaac
liberans eũ a morte et arietem loco illius
ponens .Uel aliter qa abraham in spiritu
uidit ibi tẽplum edificandũ per salomonẽ
in quo deus uisur⁹ erat preces populi sui
et oblaciones .et hoc patet per caldaicã
ubi dicitur .adorauit ibi abraham et ait
corã dño hic erũt colentes gñones.Sil'ir
exo.xvii. moyses non uocauit illď altare
nomine dñi tetragramatõ.absolute sʒ uo
cauit illď dñs exalta° mea a q°dã effectu
dino qa dñs liberauit ppl'ʒ ď mãu amalec
ad pces moysi ut pʒ ib' idẽ.sil'r uide vi.ge

deon non vocauit illud altare nomine do
mini tetragramatõ. absolute sed a quodã
effectu dei. et ideo uocauit illud dñi pax
id est dominus pax quia dñs ꝓmiserat si
bi pacem ab inimicis ꝑsequentibus et de
facto ↄpleuit. et hoc pꝫ p trãslationẽ cal
daicam vbi dicitur sic. Edificauit ergo ibi
gedeon altare domino et seruiuit sup illꝺ
domino qui fecit ei pacem. patet igit̃ ex
predictis ꝙ nomen domini tetragramaton
non dicit̃ nisi de ipso uero deo hoc etiã di
cit raby. moyses expresse directiõis pplex
orum dicẽs ꝙ omnia noia diuina deriuata
sunt ab oꝑacionibus diuinis preter nomẽ
dñi tetragramaton qꝺ ẽ aꝓpriatũ altissio
creatori quia scꝺm ipsum hoc nomẽ sacrã
diuinam essenciam cum suis ꝓprietatibus
cetera aũt nioa diuina ipõsita sũt ab opa
cionibus diuinis sicut patet de hoc nomi
ne heloy. et adonay que int̃ cetera utũtur
magis ꝓpria. et cum hoc nomen heloy uł
adonay inponit̃ ad significandũ deum ex
generali prouidẽcia. ⁊ pp hoc ↄmunicatur
aliis. vnde iudices et sapientes et diuina sa
piencia ꝑditi aliqñ. noiantur heloy. ĩ sacra
scriptura scꝺm ꝙ dicit̃ in ps. Ego dixi dii

estis i hebraico ponit̃ heloym et ꝯsimilia
in pluribus locis habent̃ et sil'r est de hoc
nomine adonay. quod inponitur ab vl'i p̃
sidencia ꝛ ideo bene dicit̃ in scriptura de
potentibus et regibus nõ sic autẽ est de
nomine tetragramaton. quod significat di
uinam essenciam. nudam et purã absq; res
pectu ad extra ut dicit dator p̃dictus. ꝛ iõ
nõ ẽ ꝯmunicabile alteri. et iõ cũ ipse ex
presse nominet̃ hoc nomine. ut patet per
auctoritatem p̃allegatã. Jer͛. xxiii. patet
ꝙ ipse cristus est uerus deus. propter hoc
alii soluunt aliter ad auctoritatem p̃dictaʒ
corrunmpentes ueram litteram dicẽtes ꝙ
sic est in hebraico Jer͛. xxiii. Et hoc est
nomen quod vocabit eum dñs iustus nos
ter ita ꝙ nomen dñi tetragramaton loco
cuius ponit̃ intranslacionem nostra domi
nus ut dictum ẽ non refert̃ ad messiam fi
lium dauid sed aduerꝫ deum qui vocabit
eũ ad liberacionem ppl'i sui isrl' quãdo si
bi placuerit. Contra istam solucioneʒ nõ
põt argui nisi ostẽdendo ꝙ ipsi corrũpũt
litteram et negent veritatem hoc autẽ op
time fieri posset ex antiquis bibliis que ñ
essent corrupte in passu isto ꝛ aliis in qui

bus sit mecio de diuinitate cristi si posset haberi et hoc modo illi qui pcesserunt nos ɔtra eos et in passu isto et ɔsilib9 argue bāt hȝ autē ego nō viderim aliquā bibli am hebraicā que non sit corrupta i passu isto tn̄ audiui a fide dignisrōe sciē ɩ vi te affirmantibus iuramento ꝙ sic inueniū tur ista in antiquis biblijs sicut hȝ trans lacio Jo9 .si aūt nō possit haberi ātique biblie non corrupte recurrendū ē ad alias trāslaciones quas iudei rōabiliter no pos sunt negare ɩ p hoc poterit pdicta falsi tas deprehendi Et primo dephendit per translacionē lxx. que ita hȝ interpretum sicut transla° io9. ut pȝ p officiū ecclesias ticū qd de illa trāslacione assumptum est in quo qdem officio sic ponit illa auctori tas In diebus illis saluabit iuda et isrl habitabit ɔfidenter ɩc. et hoc ē nomē qđ vocabunt eū dominus iustus noster Ex q° patet ꝙ nomen domini tetragramaton re fert ad ipsum cristum .Si autem quereret aliquis et bene quomodo lxxi. sic translu lerunt quia quantuȝ poteratur operiebāt in sua translacione diuinitatē cristi ne rex tolomeus crederet adorare duplicem diui

nitatē scđm q̄ dicit io9 .in ꝓlogo sup pe
tarentum et in pluribus aliis locis respon
detur ad q̄ lxx. in hoc loco sufficienter
opārāt diuinitatem cristi qa transferendo
de hebraico in grecū nō posuerūt nomen
domini tetragramaton sed eius loco po/
suerūt kirios noīe ecclesie q̄ in greco so
nat idē qđ dominus apud nos ⁊ hoc no
men in drñter pōt dici de deo seu de quo
libꝫ magno principe seu magnate .⁊ eodē
modo io9 de hebraico trāfferendo in lati
num qa non habuit nomē ꝓpriuꝫ corres/
pondēs nomini domini tetragramaton. iō
loco eius posuit hoc nomē cōe domin9 qđ
indiffrēter dicit̄ de deo ⁊ de quolibet ho
mine magno ꝑꝑ quod auctoritas ꝑdicta ie
re. xxiii. et xxxiii similiter nō ē efficax ad
ꝓbandum diuinitatem cristi scđm transla
cionē sed solum scđm hebraicā veritateꝫ
scđm quē modū ego ꝓcessi .et scđo parꝫ
falsitas iudeoꝝ in loco ꝑdicto p translaci
onem caldaicā que ē autentica apud eos
ut dictum est que sic habet .Ecce dies ve
niunt dicit dominus .et statuam messiam
iustum .Ubi habemus germē iustum. Ex
quo pꝫ q̄ hec auctoritas intelligit̄ de xp̄o

ad litteram et sequit̄ in trāslacione caldai
ca Et hoc est nomen qđ ipi appellabunt
ei dominus iustus noster. Et Jer͡. xxxii.
translacio. caldaica habet. Et hoc est no
men qđ ipsi dicent ei dn̄s iustus noster. et
ibi ponit̄ nomen dn̄i tetragramaton vbi
posui hoc nomen dn̄s. Ex quo patet ꝙ in
hebraica v̄itate non ē uocabit sed uoca/
bunt. et sic pꝫ ꝙ nomen dn̄i tetragrama
ton refert̄ ad messiā quo nomine dicit Je
re. ipsum appellādū seu nominādum ⁊ ꝓ
pheti sibi subditis Et iō alii al̄r soluunt
dicētes ꝙ ꝑ hoc non hētur ꝙ messias sit
deꝰ qa nō dicit̄ ꝙ debeat ēe deꝰ ſꝫ ꝙ vo
cabit Sꝫ ista rn̄sio non valet quia si ista
uocacio uel nominacio v̄a ē tūc sequit̄ ꝙ
ipse ē deus re sicut nomine sic aūt ē in ꝓ
posito qa iō ꝑmictit̄ de eo sic nominato.
Ecce dies ueiūt dicit dn̄s ꝛc̄ vsqꝫ ad iusti
ciam. in terra hᵒ aūt esset falsum si nomē
diuitatis propriuꝫ sibi vsurparet ⁊ illo no
mine se vocari ꝑmicteret nisi scd̄m v̄itatē
deus esset.

¶ Itē licet iudei exspectēt messiam purū
hominē futuꝝ tamen exspectāt eū ut pro
phetā sanctissimū et sanctiorē moyse hᵒ

autem esset inpossibile si pm cderet se vo
cari tetragramató nisi sic eē t scđꝫ verita
tem ymo incurreret peccatuꝫ blasphemie
et sic pꝫ ꝙ illa obedio nulla. Itē ad pbā
dum xp̄m esse deū et hominē v̄m adduci
tur auctoritas ysaie vbi dicit̄ sic de ipso p
uulus natus est nobis et filius dat⁹ ē no
bis et factus ē principatus sup humeꝝ ei⁹
et vocabit̄ nomen eius admirabilis consili
arius deus fortis pater futuri seculi prin
ceps pacis p hoc enim ꝙ dicit̄ hic puulns
natus ē ⁊cetera oñdit̄ ipsius xp̄i nati v̄a
hūanitas p h° āt ꝙ addit̄ vocabit̄ nomē
admīrabilis deus fortis ⁊cetera apparet
eius diuinitas. Sed ad hoc respondetur ꝙ
in hebreo non habetur vocabitur sed ma
gis vocabit . et sic illud quod inmediate
sequitur quod diuinitatem eius exprimit
non refertur ad paruulum natū sed ad de
um verum vocantem ipsum .et nomē prin
ceps ponitur in fine austoritatis dum dici
tur . Princeps pacis . quod de facili pos
sunt dicere quia nomina apud eos sunt
indeclinabilia Et ideo eodem modo
scribitur nominatiu⁹ et accusatiu⁹ est igi
tur sensus auctoritatis secūdum eos tal

paruulus natus est nobis ꝛc et vocabitur
ille qui est admirabilis consiliarius deus
fortis pater futuri secnli hoc nomen eius
id ē nomen paruuli nati principem pacis.
et dicunt ꝙ hec auctoritas intelligenda ē
de ezechia rege iuda sub quo deus dabit
pacem ppl'o interfecto exercitu sēnache
rib regis assirioꝝ ab angelo diuinitus mis
so ut habetur iiii. Re xix. Uel si dicatur
ꝙ debeat intelligi de illo paruulo ꝑ hoc
non ꝓbat̄ eius diuinitas. Sed qa sic res
pondentes corrumpūt textum ideo recur
rendum ē hic ad alias trāslaciones sicut
in alia auctoritate fuit dictū et primo pꝫ
hoc esse falsum per translacionem lxx. in
terpretum que habet vocabitur sicut et
trāslacio Joi. sed in hoc differt a trāsla
cione Jōi. ꝙ nomina exprimentia diuinita
teꝫ xpi vel auertit in sua translacione ra
tione predicta in precedenti auctoritate ⁊
ideo sic trāstulerunt. puer natus est nobis
et filius datus est nobis cuius inperium
super humerum eius et vocabitur nomē
eius magni consilii āgelus et ideo istomō
inofficio misse recitatnr in natiuitate xpi
qa officium ecclesiasticum in hiis que acci

piuntur de veteri testamento sequitꝛ trans
lacionem lxx. interpretum saltem ut i plu
ribus per hanc autem translacionem ptꝫ
ꝙ in hebraico nõ est uocabit sed uocabi
tur .ut isti dicunt corrumpentes textum
et per ɔñs ꝙ ista nomina admirabilis con
siliarius deus fortis ⁊cque sunt exprimen
da diuinitatem referuntur ad puꝝ natum
sicut etiam illud qꝺ nominib⁹ illis respon
det in trãslacione lxx. inteptũ. s. hᵒ ma/
gni ɔsilii ãgel⁹ qꝺ idꝫ significat implicite
et uelate sicut ista nomina diuinitatꝫ xp̄i
exprimencia signif c ant explicite et mani
feste qa maximũ secretum et consiliuꝫ di
nũ fuit incarnacõis dñe misteriũ añꝗꝫ in
effectu ɔpleretꝫ p hãc et trãslacõꝫ ptꝫ ꝙ
hec auctoritas ñ põt itl'ligi ꝺ ezechia re
ge iuda qa ista nõia dñitatẽ exprimẽtia
s. admirabil' ⁊c nõ pñt ei ɔuenire ⁊ ɔɔñs
ꝙ in fine auctoritatis nõ hẽtꝫ in hebraico
principẽ pacis in actõ ut ipi dicũt corrũ
pẽdo sñiã sꝫ magꝭ princeps pacis in ntõ
qa sicut dictũ ẽ in auctoritate pmictĩtꝫ vo
cabitꝫ et non vocabit et per ɔñs si in fine
auctoritatis poneretꝫ etiã principem pacis
in accusatiuo nisi esset dicto ut dese patet

19

Item q̄ dicunt istam pacem intelligi de
pace quam habuit ppl's isrl' sub ezechia.
interfecto exercitu sēnacherib patet esse
falsum per textum sequentez quia inmedi
ate subdit in auctoritate ysaie pmissa. mul
tiplicabit eius inperiū et pacis non erit fi
nis .qa illa pax que fuit sub ezechia fuit
satis breuis ut patet inspicienti iiii. librū
regum . Item pdicta respōsio iudeoꝝ ōndi
tur esse falsa per translacionem cadaicam
que sic habet .inphans natus ē nobis et
filius datus est nobis et recipiet legē sup
se ad seruandū eam et vocabit nomen ei9
deante mirabilis consilio deus fortis per
manent in secula secloꝝ messias in cuius
diebus pax multiplicabitur .p hoc enim
q̄ dicit hic messias patet q̄ hec auctori
tas non est intelligenda de ezechia sed de
xp̄o p hoc āt qd hic dicit .et vocabit no
men eius deante mirabilis consilio de9 for
tis ⁊cetera patet q̄ nomina diuinitatē ex
primentia referuntur ad ipsum ita q̄ ipse
ē uere deus Quod aūt interponit hic ista
determinatio deante .que ñ ē in hebraico
hoc est ad denotandum q̄ nomē cristi vo
catum ē a deo et etiam ab angelo anteq̄z

temporaliter nasceretur sed quod habetur Luc.ii. et etiam. M.i. quod aut in hac trans lacione caldaica dicitur quod recipiet su per se legem ad seruandum eam designatur inpleturus legem et seruaturus eam secun dum quod ipsemet dicit expresse M.v. non ueni soluere legem, sed ad inplere Item notan dum quod in predicta auctoritate ysaie ubi de xpo dicit multiplicabitur eius inpium lemarbe ponitur quod sonat in latino ad multiplicandum et scribitur hec dictio hebrai ca sic quia hec litera men clausa ponitur in medio dictionis quod est contra naturam huius litere et modum scribendi hebraicum quia nusquam alibi ponitur nisi in fi ne dictionis sed quod tangit Io. in prologo ga legato ubi dicit quod apud hebreos sunt quinque littere quia per eas aliter scribuntur fines di ctioium et aliter media et principia et de istis quinque litteris duplicibus una est littera men et una men est apta alia clausa. et men clausa semper ponitur in fine. dictionis men aperta in medio et in principio hic autem ut dictum est deus men clausa in medio dictionis contra naturam et modum scribendi ad denotandum quod christus de quo loquitur propheta nasciturus erat de

virginē clausa et ɔtra modum nature ꝛ ꝙ
misteriū incarnaciōis erat clausum ꝛ secre
tū sicut enim poete ꝑ figuras gramatica
les significāt aliqd subtiliter intelligētib⁹
sic ꝓphē ꝑ talem modū scribendi insolitū
occulta misteria aliquando designabant. ꝛ
hoc modo moyses significauit pluralitatē
ꝑsonaꝝ in unitate diuine essentie ɔiungen
do hoc nomen heloym cū uerbo singula
ris numeri ut supra dictum est Item ꝓba
tur tercio de incarnacione diuine ꝑsone ꝑ
auctoritatē Mich.v. Et tu betleem effrai
paruula es in millib⁹ iuda ex te iū egredi
ecur q sit dominator in isrl̄ et egress⁹ ei⁹
ab inicio a diebus eternitatis. ꝙ aūt hec
auctoritas ad litteram intelligat̄ de xp̄o
patet ꝑ translacionē caldaicaꝫ que sic ha
bet Ex te enim egreditur messias vbi nos
habemus ex te iū egrediet̄ q sit domina
tor ꝑ hūc autē exitum de betleem mani
feste ostenditur ipsius cristi humanitas q
secundum carnem natus est de semine da
uid qui fuit de bethleem ut habetur prio
Regum xvi. propter quod scribe iudeorū
et periti in lege interrogati ab herode de
loco natiuitatis cristi responderunt ꝙ nas

ceretur in bethleem et cõfirmauerunt dic
tum suum per hanc auctoritatem mich.v.
hic allegãda ut pz mich.primo .p textum
autem eius a diebus eternitatis exprimit
natiuitas eius eterna qua semper nascitur
ex patre et semper natus est Sed ad hoc
respondent aliqui q per hoc non intelligi
tur eternitas cristi sed deitatem sed puisio
et predestinacio sue natiuitatis que e st in
humana natura tantum .sed hoc non va
let quia eternitas talis preuisionis est om
nibus comunis quia omnia q̃ztumcũqz mi
nima sunt a deo eternaliter preuisa et p̃
ordinata ⁊ si hoc modo intelligeretur pre
dicta auctoritas p ipsam nõ exprimeretur
aliqua specialitas in cristo respectu alioꝝ
q̃ztumcũqz minimoꝝ .pphã autẽ intẽdit
p ipsam exprimere pemineciã ⁊ excellenciã
cristi ut patet intuenti .Propter quod di
cunt aliqui alii iudei q vii.res create fue
runt a deo ante mundũ.. lex pñia geben
na domus scũarii.thronus glorie ort⁹ uo
luptatis nomen messie . Et ideo sic ex po
nunt Gene . primo de ortu voluptatis
Plantauerat autem dominus ortũ uolup
tatis a principio. i. ante munduz per duo

millia q̄ scd̄m hoc dicitur mich.v. Egres
sus eius ab inicio ⁊cete⁊.quia nomē mes
sie creatum fuit ante mundū p̄dicto modo
Sed hoc dictum est ita irrōabile q̄ non
indiget rep̄hensione lex enim non potuit
p se creari sed in aliquo iintellectu ho aūt
non potest esse in intellectu diuino in quo
non pōt aliud creari nec in aliquo intelle
ctu angelico uel humano potuit sic ante
mundū creari qnia angelus uel homo non
ponunt̄ inter creata ante mundū scd̄m ip
sos Similiter qđ pn̄ia que non est nisi de
peccato p̄terito fuit ante mundū et p ͻn̄s
ante peccatum hoc est absurdissimū hoc
āt possꝫ argui p multa de istis ⁊ de aliis
que sequūt̄.sed dimicto qa illa dicta appa
rēt friuola ⁊ absurda. Itē incarnatio dei
pbat̄ p auctoritatē cant.iiii. Egredimini
filie syon et videte regem salonē in diade
mate quo coronauit eum mater sua. Nam
scd̄m omnes doctores hebreos vbicumqꝫ
in libro cant.ponit̄ nomen salomonis sub
illo nomine itelligendꝰ est ipse deus q est
magnus salomon.i.pacificus quia facit pa
cem et concordiā in creaturis p connexio
nem pciū uniuersi secundū q̄ dicit iob xv

Qui facit ꝯcordiam in sublimibus suis. vñ
dicunt ꝙ in toto illo libro agit̃ de deo et
synagoga sub nomine salomonis et spon
se siue amice sicut doctores et catolici di
cunt ꝙ in eodẽ libro sub p̃dictis nomib⁹
agit̃ de ꝯiũctõe xp̃i et ecclesie hoc suppo
sito arguo ad ꝓpositum qa in p̃dicta auc
toritate dicit̃ de coronacõe salomonis si
igit̃ nomine salomonis intelligẽd⁹ est ip̃e
deus ẽt scõm sensum litteralem scõm eos
ergo oportet. eos. ꝯcedere ꝙ deus habeat
matrẽ h° aũt ẽ inpossibile nisi in humana
natura qa humana natura ẽ nobilior ĩter
alias naturas que fiũt p gñacionem et sic
pꝫ incarnacio diuine p̃sõe. sed ad hoc rñ
dẽt aliq iuddei dicentes ꝙ deus q ẽ mag
nus salomõ uocat hic eccãm isrł ad exp̃
mẽdũ magnũ amorẽ quẽ habuit ad ipsã
alñ filiã alñ sororẽ alñ matrẽ. sed cõtra
h° arguit̃ qa unus passus obscurus sacre
scripture nõ dꝫ expõi nisi p aliũ locũ cla
riorẽ ei⁹dẽ scripture ñqꝫ ãt alibi in scrip
ta ve. te. ĩueit̃ silł. s. ꝙ ds vocꝫ eccãꝫ isrł
matrẽ sed bñ inuenitur ꝙ uocat eã spon
sam amicã filiam et h⁹ scõm ꝙ dicit̃ iere.
ii. Recordat⁹ sũ tui miserabilis adolescen

tiam tuā ꝛ caritatem desponsacōis tue ꝛc̄
et ier. xxxi. Reuertere uirgo isrl̄ ad ciuita
tes tuas vsqꝫ quo dolens dissolueris filia
uaga. g° ꝑdicta rn̄sio nō ē rōabilis Item
mater respectu filii habet rōem principii
hoc aūt nullo° potest intelligi ꝺ eccā isrl̄
respectu dei g° ꝛc̄ ꝛ sic remanet ꝑdicta ex
posicio nostra rōabilis et vera Jerl̄m ecce
rex tuus ueniet iust⁹ ꝛ saluator ipse pau
per ꝛ ascendens sup asinam ꝛc̄ Scd̄m doc
tores hebreoꝝ ista auctoritas non potest
exponi ad litteram nisi de messia per hoc
aūt ꝙ dicit̄ hic paup ꝛ ascendens sup asi
nam. ostēdit̄ eius humanitas in qua sicut
paup inter homines conuersatus ē p hoc
aūt ꝙ dicit̄ rex iustus ꝛ saluator ostendi
tur in eo una exellencior p quam possit
saluare ꝛ regnare qa in q̄ꝫtum huius ē. in
potens ad talia ꝛ iō fuit simul in vnū di
ues ꝛ pauper diues in natura diuina pau
per in humana. et sic ꝙ intelligi debeat
auctoritas zach. patet p glosam hebream
apud eos autenticam super illud cant. i.
Exultabimus et letabimur in te glosa in
te deo sancto et benedicto Sil'e eni est hic
cuidam regine cui⁹ marit⁹ et filii et generi

trāsierāt mare et p magnum tempus p⁹
tea dictum ē ei. Uenerunt generi tui quid
ad me filie mee letent dictum ē ei uenerūt
filii tui rndit. letentur. uxores filioꝶ quan
do aūt dictum ē ei uenit uir tu⁹ dixit hec
est pfcta leticia mea. Sic factum est ut es
sent pphē dicentes ad ierusalē filii tui de
longe venient et respondit qd ad me. le
tentur filie mee ſ; tandē dictū ē ei zach.
ix. rex. tuus uenit ꝛc. tunc fuit ei pfecta
leticia. vnde ibidē pmictit Exulta satis fi
lia syon iubila filia ierl'm

¶ Ex ista glosa patet quod zacharias
propheta. loquitur de aduentu dei.
ad filios israhel. si ergo secundum eos
ista auctoritas intelligitur de messia qui
etiam in eadem auctoritate dicitur. ve
nire in paupertate. concluditur quod ip
se sit deus et homo ita quod sit pauper
ratione humanitatis. Et potens salua
re ratione deitatis. patet igitur ex pre
missis secundum principale scilicet qua
liter ex scrpturis a iudeis receptis possit
probari incarnacio diuine persone. Nūc re

ſtat probare tercium. ſ. q̄ temp⁹ huius in carnacionis ſit p̄teritum ad hoc ā̄t addu co primo prophetiā̄ patriarche iacob gen xlix. Nō auferetur ceptrum ꝺ iuda ⁊ dux de femore eius donec veniat qui mictẽd⁹ eſt et ipſe erit exſpectacio gencium. ſꝫ mō ablatum eſt regnum et dominacio a iudeis a tempore herodis aſcalonite ſub quo na tus eſt dominus iheſus. ergo ab illo tēpo re uenit iheſus. Ad hoc aū̄t reſpōdēt ali qui iudeoꝝ dicentes q̄ hec auctoritas nō eſt intelligenda de criſto ad litteram ſꝫ ꝺ nabucꝰ. rege babilonis qui miſſ⁹ eſt ex or dinacione diuina ꝯtra ierl'm propter pec catum ppl'i iudeoꝝ ut habetur iiii. reg. xx iiii. et ex tunc defecit regnum iudeoꝝ quā do cepit regem et excecauit et filios eius cecidit ut habeť ibidem ⁊ hic. nec poſtea aliquis de ſtirpe eius regnauit. Sed hoc dictum patet eſſe falſum quia poſt captiui tatem babilonis habuerū̄t duces ⁊ princi pes ſicut patet ꝺ zorobabel eſdra. neemia ⁊ machabeis. habuerunt etiam reges q̄a iohēs hyrcanus ſymonis machabei filius inpoſuit ſibi dyadema regni et ex tū̄c reg nauerū̄t filii eius uſq; ad herodem q̄ fuit

alienigena a gēte iudeoꝝ ⁊.iō usq̄ ad illō
tēp⁹ nō fuit amotum oīo dominium iude
orum Si autem dicat ꝙ a tēpore nabuc.
fuit amotum a tribu iuda de qua amocio
ne loquitur ꝓphiā predicta quia illi q reg
nauerunt postea fuerunt de alia tribu. q̄a
machabei fuerūt de tribu sacerdotali nō
valet hoc quia zorobabel. qui post capti
uitatem babilonicam fuit eoꝝ dux fuit ꝺ
tribu iuda ut pȝ manifeste ex textu scrip
ture in pluribus locis. similiter machabei
quia tribus sacerdotalis iungebat̄ matri
monio tribui regali. Ideo solnūt aliter di
centes ꝙ intelligitur de roboam filio sa
lomonis a quo recesserunt decem tribus ⁊
adheserūt ierobo ā filio nabath ut habet̄
iii. Reg. Sic igitur exponunt dictam aucto
ritatem. Non auferetur ceptrum de iuda
⁊cetera donec veniat sylo. quia vbi Ie⁹.
transtulit qui mictendus est hebraica veri
tas habet sylo. et est nomen loci ut dicūt
quia in illo loco uenit roboam ut ꝯstitue
ret̄ rex post patrem suum et in illo loco re
cessit ppl's isrl' ab eo ⁊ cōstituerūt sup se
regem ieroboam qui erat de alia tribu. s.
de tribu effraim. et sic ablatum fuit tunc

ceptrū isrl' de iuda ✝m tamen qa ipsi Roboam filio salomonis remāserūt due trib⁹ iō seqt' scōm hebraicā ✝itate. ⁊ ei aggregabunt' gētes . ubi Jō⁹ transtulit ⁊ idem erit exspectacio genciū Sȝ ista solucio apparet falsa scōm textū iii. Reg. xii. qa ibi dicit q̄ ille locus vbi roboā fuit a pplo derelictus uocat' sichen. et ē locus bn̄ remotus ab illo loco q vocat' sylo Jtē hec respōsio et p̄cedētes ⁊ ɔsimiles apparent ēe false p trāslacionē caldaicā qa ubi ie. trāstulit donec ueniat q mictēdus ē et hebraica ✝itas habet donec ueniat sylo. caldaicū hȝ donec ueniat messias qa illō qō erat obscuꝝ p h⁰ uoluit ɔclarare ⁊ sic pȝ q̄ p̄dicta auctoritas nō pōt intelligi de nabuc. de ieroboā neqȝ de aliquo alio q̄ȝ de xp̄o qō āt seqt' i hebraico et ei agregabūtur gentes. sic ē intelligēdū qa in aduētu xp̄i iudei p maiori pte sunt obstiati i sua infidelitate gentiles aūt q nomine genci um designant' aggregati sunt ipsi xp̄o fidem eius deuote suscipientes secundum q̄ dicit apostolus ro. xi. Cecitas expte cōtigit in isrl' donec plenitudo gencium intraret g⁰ ꝛc

¶ Quod autem tempore herodis ablatum sit ceptrum a iudeis patet quia ipse fuit primus alienigena qui regnauit i iuda pater enim eius fuit ydume⁹. ná iste herodes auxilio romanoꝝ fretus debellauit antigonum regẽ iudeoꝝ qui descenderat a machabeis et oẽꝫ ꝓlem regiaꝫ occidit et libros de genealogia regũ ↄtbussit ne in posterũ de pnderet ipse et filii eius alieni a regno dauid. interfecit etiã doctores legis qui docebant in populo illud deut. xvii. de medio fratrum tuorum pones super te regem. ut sic auferret a iudeis omnem viam recuperandi ceptrum qđ patet per effectum qa ab illo tempore fluxerunt mille trecenti sedecim anni ad minus quia tali anno incarnacionis domini est scriptuꝫ hoc opus et adhuc iudei unanimiter a predicto ceptro magis longiqui quam a principio cum igitur ablacio ceptri fuit eis signum predictum de aduentu christi manifeste patet quod illđ est inpletum tempore herodis quo regnante nat⁹ est christus ihesus. Et sic patet propositum scilicet quod tempus incarnacionis sit preteritum. ¶ Item hoc idẽ ꝓbat̃ ꝑ

25

auctoritatem aggei.ii.hec dicit domin⁹ ex
ercituū ad hoc unū modicū ⁊ ego moue
bo celū et terrā mare ⁊ aridā et mouebo
oēs gentes et ueniet desideratus cunctis
gētibus .et seqtur magna erit gloria do⁹
istius nouissime magis q̄z prime dicit dn̄s
excercituū Scd̄m eniz oēs hebreos expo
sitores hebreoꝝ iste desideratus ē rex mes
sias siue xp̄s pz igit̄ ꝑ plura in hac aucto
ritate posita ꝙ tēpus aduentus xp̄i ē pre
teritum primo ꝑ illd̄ quod subdit ibidem
ad h⁰ unū modicū .et subdit de aduentu
xp̄i et ueniet desideratus ⁊c agge.enim ꝓ
pheta hoc ꝟbū ii.ān̄o darii regis ꝑsarum
ab illo āt tp̄re usq̄ꝫ nūc fluxerūt āni . M
cccccclviiii.scd̄m ꝯputacōz iudeoꝝ ⁊ plu
res ad h⁰ scd̄m ꝯputacōz nr̄āz.s.mccccci .
tal' nō dicit̄ in scriptura modicū cū igit̄ ꝓ
pheta dicat restare tēpus modicū usq̄ꝫ ad
aduētū desiderati cūctis gētib⁹ pz ꝙ tem
pus sui aduent⁹ ē p̄teritū.Sed ad h⁰ dn̄t
aliqui ꝙ tēpus tantū bene dicit̄ in scrip
tura tēpus modicū qa in p̄s dicit̄ sic Mil
le āni ante oculos tuos tanq̄ꝫ dies hester
na que p̄terijt .Sed ꝙ hec rn̄sio nō uale
at patet.si enim tp̄s mille ānoꝝ conparet̄

eternitati modicū est et sic loquit̄ auctori
tas p̄s. predicta qd̄ pz p hoc q̄ dicit̄ ante
oculos tuos sed si tēpus mille annoꝝ refe
rat ad exspectacionē ppl'i sic non pōt di
ci rōabiliter loquendo tēpus modicū sed
magnum . vn̄ 7 baruch vi. tēpus captiui/
tatis babilonice p̄dicit̄ longū qd̄ tn̄ fuit
modicū respectiue Item pz p̄positū p illō
quod in auctoritate subdit̄. veniet deside
ratus cūctis gētibus 7 replebo domū istā
gloria . 7 loq̄t p̄phā de domo domini edi
ficata a iudeis p⁹ reditū captiuitatis ba
bilonice. g° stāte illa domo uenit xp̄s q̄a
p̄phā dicit eam replendā gloria p aduen
tum ipsius desiderati cunctis gentibus ad
eā. dom⁹ āt illa destructa ē p tytuz 7 ues
pacianū xxii. anno post passionem domini
ergo 7cetera . ¶ Item hoc idem patet p
illud quod sequit̄ in auctoritate . Magna
erit gloria domus istius nouissime magis
quā prime 7 ɔstat q̄ p̄phā loq̄t de domo
dn̄i edificata p⁹ captiuitatē babilonicam
ut dictum ē ad cuius edificacionem indu
cebat populum et predixit gloriā ei⁹ ma
iorem futuram q̄z fuit gloria domus edifi
cate per salomonē h° aūt nō pōt intligi

propter maiores diuicias ul' honores aut
cultum diuinum uel edificaciões quia sta
tus populi illo tempore erat quasi nullus
respectu illius status qui fuit sub salomõe
pp hoc dicit̃ ii. esore. v . ꝙ sacerdotes q
viderant primã domum lacrimabantur ex
ultantibus aliis in dedicacione dom⁹ secũ
de quia quasi nulli⁹ momenti erat respec
tu alterius ⁊ iõ nõ põt itelligi maior glo
ria eius nisi per aduentũ ipsius desiderati
cunctis gentib⁹ qui glorificauit eam pre
sentia sua quãdo in ea fuit a matre obla
tus scõm ꝙ p̃dixerat malach ꝓphã iii.sta
ti ueniet ad tẽplũ suum dominator quem
uos queritis ⁊ ãgelus testi quẽ uos vltis
ipsam etiam honorauit quia ibi frequẽter
docuit et predicauit .Dicunt autem aliq
iudei ad hoc ꝙ maior gloria fuit dom⁹ se
cunde q̃z prime in annis quia pl⁹ durauit
Sed hoc non ualet quia licet sit veruz ꝙ
plus durauit hoc tamen non fuit ad eius
gloriam sed magis ad ignominiam qa plu
ribus temporibus fuit ꝯculcata et deho
norata et ãtioch⁹ epiphanes posuit ibi ab
hominandum ydolũ et fecit ibi ꝓstibula
mulierum secundum ꝙ habetur primo li

mach. et secundo sed quia librum illũ nõ
accipiũt iudei ideo potest dici q̃ hoc idẽ
hẽt dan̄ .viii. etiã dicit iosephus libro an
tiquitatum xii. Similiter quãdo ciuitas ie
rusalem fuit capta p̱ ponpeiũ inp̱atorem
romanum et iterũ alias p̱ herodem ascolõi
cam et vltimo quando destructa est p̱ ty
tum omnibus enim istis temporibus fuit
illa domus deiecta et conculcata ¶ Item ma
ioritas illa duraciõis nõ uidet̄ alicuiꝰ glo
rie notabilis aliter enim dicit̄ lapis maio
ris honoris et glorie q̃ natura humana
qa est multo maioris duracõis Item si opu
temus duracionem domus secunde secun
dum conputacionem iudeorum qui dicũt
eam durasse tantum ccccxx ãnis habemꝰ
quod prima domus plus durauit qa plu
res anni fluxerunt a quarto anno regni sa
lomonis in quo fundata est domus prima
usq̃ ad xi. sedechie in quo destructa ẽ qa
fluxerunt anni ccccxxvii. secundum quod
potest conputari per tempora regum in
termediorum in spiciẽdo tercium ⁊ quar
tum librum Regum p̱fecta autẽ fuit in xi
anno regni salomonis et stetit perfecta cc
ccxxiii . annis et sic durauit plus quam

fc̃da ſꝫ accipiatᷣ. durã ſc̃de dom⁹ ſc̃dm con
putacionem iudeoꝝ lꝫ aũt ſecunda dom⁹
plus durauerit ut ſupra dictũ ẽ tñ iſta ob
iectio ẽ efficax ſecundũ iudeos qa ꝓcedit
ex ſuppoſiciõe cõputacionis eoꝝ q̃ꝫ repu
tant ᷣdam pꝫ igiᷣ ex predicta auctoritate
aggei q̃ tempus aduentus criſti ẽ preteri
tum. Sed reſtat oñdere qꝺ in predicta au
ctoritate ẽ dubiũ. ſ. quoꝺ in aduentu deſi
derati cunctis gentibus ſit impletũ quoꝺ
ibi diciᷣ ad hoc modicũ et nõ mouebo ſo
lum terrã ſed et celum ꝛc̃ Et dicendũ qꝺ
celum in aduentu xp̃i motũ ẽ non accipi
endo motũ large pro quacumqꝫ mutacio
ne ⁊ innouacione qa magna nouitas appa
ruit in celo quando in natiuitae xp̃i noua
ſtella uiſa ẽ ꝑꝑ quoꝺ reges uenerũt ad ip
ſum adorandũ Item circa idẽ tẽpus. ſ. tẽ
pore herodis ſub quo natus eſt xp̃s in iu
dea de qua magis loqᷣ ꝓphã q̃ꝫ de aliis
terris fuit maxim⁹ terre motus in tantuꝫ
quoꝺ gentes ꝓxime credebãt in iudea nl
lum hoiẽꝫ remãſiſſe ut dicit ioſeph⁹ ĩ p°
li° iudaico bello. ⁊ ex hoc aũt ꝓbabiliter
aliqua notabilis coniũctio planetaꝝ fuiſſe
ſeu conſtellacionis ex quib⁹ talia ſolens

accidere .quod et tunc morte fuerūt ōs gentes pʒ quia iminente xp̄i natiuitate p̄cepit cesar augustus uniuersum orbem describi et oēs gentes se romanoꝝ tributarias ꝓfiteri et pp hoc singuli ibant ad loca unde erāt oriundi ad predicta faciēduʒ. ꝓpter quod et ioseph ascēdit de gallilea i bethleem ut ibi ꝓfiteret cū maria desposata sibi ꝯiuge ut habet luc.ii.tunc tēporis et facta ē motio maxima in iudea qa quidā nōie iudas natione galile⁹ publice asserebat illicituʒ esse iudeis recognoscere alium dominū preter deū.et multi iudei sequuti sunt eum et postea interfecti sunt ab excercitu romanorum ut dicit ioseph⁹ libro xx.antiquitatum et idem habet act.v.ante hos dies exiuit iudas galile⁹ ꝛc. de conmotione autem maris non debet poni exemplum quia frequenter accidere solet

Item quod tempus aduentus christi sit completum patet per auctoritatem dani.nono vbi angelus gabriel instruit eum de tempore aduentus christi dicēs : Septuaginta ebdomade abreuiate sunt super populum tuum et super vrbem tuam scāꝫ

ut consumetur preuaricatio et finem acci
piat peccatum & deleatur iniquitas et addu
catur iusticia sempiterna et impleatur visio et
pphesia et ungatur sanctus sanctorum ad intel
lectum huius pphesie primo videndū est
qualiter accipiatur hic ebdōades vel ebdo
mada quod idē est. Accipitur autē ebdoma
da in sacra scriptura dupliciter. vno° pro
tempore vii. dierum et hoc modo comuniter
accipitur. hoc et modo loquitur scriptura de
ebdomada leuit. xxiii. vbi dicitur qd septē
sunt accipiende ebdomade a festo pasche
que faciūt xlix dies et in quinquagesima
die celebrandum ē pentecostes festū. alio
mō accipitur ebdomada pro tempore viii.
annorum et hoc modo scriptura loquitur
de ebdomada leuit. xxv. vbi dicitur nume
rabis septem ebdomadas annorum xlix.
et quinquagesimus inmediate sequens iu
bileus dicitur qui apud iudeos erat annus
remissionis ut ibidē dicitur nec inuenitur eb
domada pluribus mōis. nō pōt ergo hic ac
cipi ebdomada dierum quia tota prophe
sia danielis fuisset conpleta infra annum
et dimidiū ergo per locum a diōne opor
tet quod accipiatur pro ebdomada anno

rum et in hoc omnes expositores co̅ueni
unt catholici et hebrei sed differu̅t in ho
quod aliqui catholici ut beda et alii di
cu̅t q̄ anni isti intelligendi sunt lunares
q̄ su̅t breuiores aliis a̅nis solarib9 i xi. di
ebus. Motus autem fuit ad hoc dice̅du̅
ex duobus primo ex textu q̄a dicunt̄ eb
domades abreuiate sicut dictum e̅ et a̅ni
lunares sunt breuiores solaribus ⁊ p̄ o̅ns
ebdomades a̅nor lunaru̅ sunt breuiores
Scd̄o q̄a angelus loquebatur danieli qui
erat hebreus. hrebrei au̅t ↄpura̅t p̄ a̅nos
lunares ut dicit iste beda. ⁊ id angel9 po
suit numerum annorum predictorum per
ebdomadas annorum lunarium. Sed sal
ua bede reuerentia utrumq̄ dictum falsu̅
quia in hebreo no̅ ponitur abreuiate. pro
ut sonat in detru̅cacione̅ seu diminucio̅
Sed i hebreo ponitur precise. et notat
temporis determinacionem id est nec pl9
nec. minus.
¶ Similiter secundum uidetur falsum.
Si enim iudei haberent annum breiore̅
in undecim diebus q̄ sit annus solaris
quo utimur cum sc̄dm legem primo mese
cuiuslibet a̅ni sui tenea̅t facere pascha et

die denuntiata s. qndecima die mensis pri
mi sequeret q pascha iudeoꝝ hꝰ anni an
ticiparet siue precederet pascha anni pce
dentis in ix. diebus et eodē modo pascha
sequētꝭ āni p xxii. dies ad qd seqt q ipsi
celebrarent pascha suū ex obligacioni p
cepti in breui tēpore in quolibet mense
totius anni. hoc aūt apparet manifeste fal
sum ex usu ipsoꝝ quia semp faciūt pasca
suum eodem tempore. et iō pȝ q conpu
tant p annos solares sicut ⁊ nos. licet eni
incipiāt menses a lunationibꝰ. tn̄ tercius
annus apd eos hȝ xiii. lunaciones ita q p
embolismos faciunt equipacionem tēpo
ris. et sic conputant per anmos solares si
cut ⁊ nos dato tamen q ꝯputarent per ā
nos lunares nihilominꝰ hētur ppositū ut
uidebit. si enim mult iplicent lxx. p vii. re
sultant cccclxlanni
¶ Scdo videndum ē a quo numero inci
piat cōputacio istarū ebdomadaꝝ Et di
cunt aliqui q incipit a xi. anno regis se
dechie qn̄ destructum ē primum templum
alii dicūt q incipit a primo anno darii me
di quia tunc temporis dixit angelus ista
danieli. Alii autem dicūt q incipit ista cō

putacio a reditu captiuitatis sub zoroba
bel duce āno ii. ciri regis psaꝝ. alii ꝟo di
cūt ꝙ ista cōputacio incipit a ii. āno regꝭ
artaxersis qn̄ missus ē neemias ad reedifi
candū ciuitatē ierl̄m. que aūt istaꝝ opini
onū sit uera ⁊ aliaꝝ inꝓbacionē omitto ꝓ
pter prolixitatē uitādā ⁊ qa ista diffusi
scripsi sup danielē ⁊ iteꝝ qa secūdū oēs
istas cōputaciones hēt sufficienter ꝑposi
tū .s. ꝙ tēpus aduentus xp̄i sit preteritū
qd pꝫ ꝺterminate assignat cccclxxxx. an
nos usqꝫ qº inpleat uisio ⁊ ꝓphesia ut sā
cti scōꝝ iūgat. sed qualitercūqꝫ accipiant̄
āni lunares uel solares uel ubicūqꝫ incipi
atur conputacio secundū predicta quia in
ferius non pōt accipi q̄ꝫ. ii. anno artaxer
sis totum tamē tempus predictum iā pre
teritum ē diu et hº sufficit ad propositū
nostrū. si quis aūt. vult pleniꝰ videre qua
liter iste numerꝰ ānoꝝ predictꝰ inpletꝰ est
per partes singulas et qualiter in medio
ebdomadis ultime passus est christus ⁊ ce
tera que faciunt ad exposicionē huiꝰ tex
tus possunt recurrere ad illud quod scrip
si super danielem vbi ista diffuse tractaui
et contraria dictis pro ut potui pugnaui

38

Breuiter autẽ volo hic remouere quandã fal
sam solucionẽ quã dat rabbi salomon ad p̃
dicta dicens q̄ ille lxx. ebdomades nõ cõ
tinẽt tẽpus precisum usq̄ ad aduentum
xpi et passionis sue misteriũ ut dictũ est sed
continẽt tempus precisum a destructione
primi tẽpli usq̄ ad destructionẽ secundi p
tytum et uespacianũ inpatores dicẽs sic.
lxx. ebdomades p̃scise sunt prefinite sup
pplm tuũ et super urbem tuaz anteq̄ ue
niat perfecta captiuitas ipsorum que fac
ta est p romanos conburrentes ciuitatem
et templum et eicientes in̄ pplz iudaicum
ut ɔsumet preuaricacio uidelicet ut desis
tant a preuaricacionibus castigati p dictã
captiuitatẽ et afflictionem predictam que
est eis pro pena ut dicit et adducat iusti
cia semp terna id ẽ uisiones de cristo pro
misse per pphãs et ungatur sanctus sanc
torum id ẽ archa domini et uasa scũarii.
que recuperabuntur per messiam .in fine
captiuitatis iudeorum uenturum ut dicit
sed quantuz durare debeat ista captiuitas
non dicit et per consequens temp9 aduen
tus christi hic non diffinitur qualiter au
tem exponat litteram hic omicto quia n

est ad oppositum Quod autem hec expo
sicio sit falsa et ext orta patet p lrām pre
cedentem ubi dicitur q angelus gabriel.
venit porpter oracionem danielis orantis
pro liberacione populi ad declarandaz ex
audicionem peticionis sue et iō non solū
denunciauit ei liberacionem acaptiuitate
babilonica sed etiam pfectam liberacionē
fidē ā p cristū de quo pricipaliter daniel.
orabat et iō dicet q āgelus nenit ad te
nunciandum ei danieli perfectam liberaci
onem populi sui et nullum certum temp9
liberacionis fiende per cristum hec est
valde absurdum et precedenti littere cō
trarium quia angelus non uenisset ad con
solacionem danielis sed magis ad desola
cionem eius

Item quod dicit quod per captiuita
tem in qua sunt desistent a preuaricacioni
bus hoc est manifeste falsum quia super
omnes gentes intendunt sortilegiis et.au
guriis ut sciuerunt illi qui nouerunt facta
eorum et tamen ista maxime prohiben
tur eis in lege diuina. Sicud patet in
exodo.et deut9. Et in pluribus aliis

34

locis veteris testamenti. Item q dicit vi
visiones prophetarum inpleri per merita eo
rum est contra illud quod dicitur deut. ix.
Scito q non propter iusticias tuas dominus
deus dedit tibi terram hanc in possessio
nem. et multo minus propter iusticias eorum
implenda est prophecia de xpo et maxime qua
de eo scribitur ysa. viii. Et erit in lapidem
offensionis et petram scandali duabus domi
bus isrl' et in laqueum et in ruinam habi
tantibus ierl'm. Item q dicit p unxionem
multiplicati fuerunt et creuerunt in terra
in diebus illis ait dominus non dicent ultra
archa testamenti dñi neque ascendit sup cor
neque recordabuntur illius nec visitabunt
nec fiet ultra qa cerimonie veteris testamen
ti omnino cessauerunt post passionem xpi
Item probatur xpi aduentus esse preteritus
per illud dan. ii. ubi dicitur q nabucad. vidit
statuam magnam et hoc autem statue ca
put ex auro optimo erat pectus autem et
brachia de argento puro. venter pedes eius
et femora ex ere tibie autem ferree et seq
tur. abscisus est lapis de monte sine manibus
et percussit statuam in pedibus eius ferreis
et fictilibus et comminuit eos. per hanc sunt

statuam magnã designant quatuor regna magna sibi in orbe succedent a scdm q daniel diuinitus informat9 ibi exponit. p mũ est regnuz caldeoꝝ qd significat p ca put aureũ ut ibidẽ dicit. Scdm est regnũ psaꝝ qd significat p argentũ qd subiecit sibi regnũ caldeoꝝ Terciũ regnum greco rum seu alexãdri qd significat p es qd subiecit regnum psaꝝ Quartũ ẽ regnum romanorum quod significat p ferrum qd subiecit sibi regnum grecoꝝ et õnia alia regna mundi sicut ferrũ domat õnia alia metalla. p lapidez abscisum de mõte sine manibus designat ipse xp̄s siue regnũ ei9 cui subiciẽdũ erat ut p̄dicit regnũ roanoꝝ et in ista expositiõe oẽs catolici doctores et hebraici expositores conueniunt hoc supposito sic arguo In p̄dicta pphiã exp mitur q ille cui subiciendũ erat regnũ ro manoꝝ ẽ ipse xps cũ ergo hoc sit inpletũ tẽpore constãtini et siluestri pape quo tẽ pore romanum inpiũ p xpãam fidem subiec tum est ihesu filio marie pz q ipse ẽ ver9 christus:.

¶ Postq̃ pbatum est tempus aduentus christi p scripturam canonicam hoc idem

probatur per glosas et dicta doctorum he
breorum apud eos autentica ysa.ul't scri
bitur Anteq; parturires peperit.glosa he
braica qa anteq; natus fuisset ille qui in
seruitutem redigit natus fuit redemptor
tempore tyti qui destruxit ciuitatē ꝛ po
pulum captiuauit ꝛ uendicioni et seruitu
ti exposuit itantum ꝙ dabant̄ xxx.iudei
pro nūmo argenteo ut dicit hugo floy fu
it natiuitas cristi .hoc idem pȝ ꝑ transla
cionem caldaicam ibbiē adhuc nō erit ei
ueniens angustia redimetur et adhuc non
ueniet ei tremor cū doloribus ꝑpter prū
reuelabit̄ rex messias.dolor enim ꝛ angus
tia prus exprimunt maximā calamitatem
q; substituerunt in obsidione tyti et ues
paciani ergo ante obsicionē illā uenit xp̄s
et hoc concedunt multi apud eos ꝙ ipse
cristus natus sit in ante destruxionē tēpli
Sed cum ab illo tempore fluxerunt Mcc
xxxv.anni querit̄ ab eis ubi sit ipse crst9
Et dicunt aliqui ꝙ ipse est cum angelo ui
uens eo modo quo moyses vixit xl.dieb9
in monte synai et exspectat preceptum do
mini ad se ostendendum .alii dicunt ꝙ est
ultra montes caspios expectans preceptū

domini de liberacione ppli. alii dicunt q̄
uadit per mundum sicut pauper et lepro
sus et humiliatus propter peccatuz popu
li secundum q̄ dicitur ysa. liii. Et nos
reputauimus eum quasi leprosum ⁊c quo
usq; appareat ex precepto domini i uirtu
te domini ad liberacionē filiorum isrl̄ de
seruitute et miseria in qua sunt. Talis aūt
uarietas ostendit manifeste quod dictum
eorum est ficticium q̄trum ad hoc. Sz est
uerum quod tempus aduentus cristi iam
diu preteritum est. hoc idē pz p tradicio
nem apud eos autenticā ⁊ cōtinet in quo
dam libro q apud eos uocat̄ liber iudicū
ordinariorum. traditum est a domino he
ye qd per sex millia annorum erit mund⁹
duo millia uanitati duo millia legi duo
millia messie. Ad cuius intellectum scien
dum suscitauit helyas qui etiam habuit
postea spiritum pphesie et pphāuit de du
racione mundi quod durauit ut dictum ē
sex millibus annorum. duo autem millia
dicuntur tempus uanitatis quia a princi
pio usq; ad uocacionem abrahe quando
dictū ē ei a dño Egredere de terra ⁊c gn̄.
xiii. mūd⁹ defluxit ad uanitatē peccatoꝝ

33

primo ad luxuriā ut pȝ tempore noe et
ꝓpter hoc factum est diluuiū sup terrā qa
onis caro corrūpat uiā suā. Secundo ad
ydolatriā tēpore post diluuiū ūde circa
natiuitatem abrahe totus mūdꝰ erat ydo
latrie deditus. ipse autem ausus ē primus
unum deum publice predicare ut dicit io
sephus primo libro antiquitatum et illud
tempus durauit per duo millia annoruȝ ⁊
xxiii. qa abraham habebat lxxv annos
quādo uocatus est tempus aūt legis inci
pit tunc qa lex non datur nisi pp̄lo ad/
unato et per abraham incipit populꝰ adu
nari sub fide unius dei et ad legē suscipi
endā disposicōi ꝓpter hoc abrahe data ē
circūcisio ad distinctionem ppl̄i q erat le
gem suscepturus ab aliis populis ab illo
ergo. s. a uocatione abrahe usqȝ ad natiui
tatē cristi fluxerunt duo millià annoꝝ ni
ꝗ deficiunt xxix Si igitur accipiant xx
iii. qui superhabundant ultra duo millia.
predicta que dicuntur millia uanitatis ha
bemus quatuor millia annorum a princi
pio mundi usqȝ ad natiuitatem cristi nisi
ꝗ deficiunt quinqȝ anni uel sex. si igitur
illi quinqȝ anni qbꝰ xp̄s latuit in egypto

ppter psequutionē herodis iūgant cuȝ p̄
cedētibus āuis.ita q̄ dies messie incipiāt
ↄputari ab illo tp̄re quo reuersus est de
egypto habebim⁹ a prin° mūdi quatuor
millia ānoꝝ vsq̄ȝ ad dies messie s.duo mil
lia natiuitatis et duo millia legis scđm p̄
dictā pphiām .vtrum āt vies xp̄i debeāt
tantum durare p duo millia ānorum scđȝ
tradicionem iudeoꝝ ātiquoꝝ q̄ tēpus ad
uentus xp̄i sit preteritū exquo iā diu est
trāsierunt aprin° mūdi quatuor millia an
noꝝ q̄a a prin° mūdi ipsi⁹ ↄputāt. v. mil
lia lxx.ānos.s.usq̄ȝ ad ānos dn̄i.mccccix.
in quo p̄sēs op⁹ fuit scriptū Itē ostendo
ppositū p rōȝ ex scriptura sumptā ↄside
rando eni pcessū ve.te. appet q̄ filii isrl'
q̄ȝ diu fuerūt seruiētes domino fūnt i sta
tu psp̄o ⁊ si aliī fūnt afflicti et captiuati
hoc fuit ppter peccata illius populi.nunc
aūt i ea ē q̄ antd captiuitate babilonicȝ
fuerunt ydolatre pessimi et occisores pro
phetarum eos a peccatis reuocancium ita
q̄ repleuerūt ciuitatem sanguine prophe
tarum usq̄ȝ ad os ut dicitur quarto Reg
et multa alia mala fecerant propter que
captiuati sunt in babilone et tamen illa

33

captiuitas non durauit nisi p octuaginta
annos .cū igiť captiuitas in qua mō sunt
durauerit p ↄMccccqnq3.annos nec adhuc
appareat eoꝝ liberatio de ꝓximo oꝫ eos
ↄcedere ꝙ peccatū illō pp qō tā diu capti
uati sūt sit mai⁹ q̄3 p̄cedētia capritatē ba
bilonicā cū pena debeat respōdere pecca
to hoc āt non pōt dici nisi pp illud pecca
tum grauissimū quo xp̄m eis in lege et p
phetiis ꝓmissū negantes et eū ꝑsequētes
occiderunt qa p⁹ reditū captiuitatis ba
biloīce non legūť ydolatrasse uel ꝓphās
occidisse uel tanta crimina ↄmisisse ī aliis
sicut ante et iō nō pōt rōabiliter assigna
ri cā tante captiuitatis ⁊ miserie nisi que
dicta ē eo.s.ꝙ non cognouerūt tp̄s uisita
cionis sue ut dicit saluator et hoc ēt dic
rabbi moyses in li° iudicū Jhūs nazare⁹
uisus ē esse messias et interfectus ē p do
mū iudicii et ipse fuit cā et ꝓmeruit ut
destrueret in gladio Jtē aliqua doctrina
declarať ꝟa dupliciter vno° p reductiōꝫ
ad principia euidentia.⁊ hoc mō declarāť
ea que subiacēt facultati natali intellect⁹
alio° p diuinū testimoniū.s.qñ ad ↄfirma
tionē alicuius doctrīe fit aliqō tale mirra-

culum de quo certum est quod non pōt fieri
nisi virtute diuina sicut ē suscitatio mortui
illuminatio ceci et consilia cōstat enim quod
de⁹ non pōt ēe testis falsitatis ⁊ iō si ta
le factū diuinū declaret uel pperret ad d
claracionē alicuius doctrine sufficiēter ɔ
clude talē doctrinā ēe veram et sic declara
tur esse ea que exedūt facultatem intellec
tus ⁊ hoc mō declarata ē veritas eoꝝ que
dicta sunt p moysen ⁊ iosue ⁊ ceteros nūc
aūt ita est quod ualde multa opa facta sunt
ad declaracionē doctrine xpi et aploꝝ ut
pꝫ p scripturas verissimas et coēꝫ famā
usqꝫ nunc continuatam in talibus suffici
enter facit ad fidem sicut firmiter tēmus
ares. fuisse et plōnem et tñ non habemus
aliā pbationem hoc etiam patet p libros
apud iudeos autenticos scribit enim i q°
dam libello q intitulatur apud eos de ge
neratione ihesu nazareni quod leprosuꝫ cura
uit et claudū ex utero matris stare fecit
Et mortuum suscitauit et multa alia ma/
gna miracula fecit . que non poterant fie
ri nisi uirtute diuina . Dicitur tamen ibi
quod talia fecit in uirtute nōis dñi tetragra

maton qa qui sciret illud nomē debito°
pnunciare posset uirtute illa miracula fa
cere ut in eodē libro dicit̄ ihes⁹ āt pnūci
acionē illius nois didicit qa i tēplo domi
ni lapidē sup quē steterat archa . domini
antiqtus inuenit in q° erat scriptū nomē
domini tetragramaton expōitū vocatur
aūt expositio illius nominis descriptio et
declaratio qualr̄ debeat pnunciari lz aūt
nō sit verꝝ tamē exh° ꝯtraiudeos hec ar
gumētū qa nomē domī tetragramatō qd
ē inter alia nōia diuina sanctissimum scđm
ipsos nō pōt habere ꝟtutē ad agēdum ꝯ
trarium honori diuino sz magꝭ ad illđ qđ
ē honori dīno cōsonum cū igit̄ ut dicūt
ꝟtute illius nominis ihesus nazarēus fe
cerat miracl'a oportet eos cōcedere ꝙ ei⁹
doctrina ad cuius confirmacionem talia
faciebat non erat falsa nec honori diuino
contraria sed magis consona . cum ergo
docuerit se esse uerum christuz a deo mis
sum uerum hominē et uerum deum sequi
tur per consequens quod illud sit uerum
aliter sequeretur ꝙ ipse fuerit falsus pro
pheta et asscribens sibi blasphematorie
deitatē et ꝙ ad ꝯfirmationē hec falsitas

fuissent facta illa miracula v̄tute diue no
minis sanctissimi q̄ est inouemens. Item p̄
nunciacio cuiuscūq̄ nominis nō pōt talia
facere sed solus deus talia fecit ad inuoca
cionē sui nōis ⁊ v̄tutis si ergo ihūs naza
renus v̄tute diuini nōis talia fecit oz̄ cō
cedere q̄ talia fecerit v̄tute diuina et p̄e
oñs q̄ eius doctrina ad cui⁹ cōfirmacioz̄
talia fecit sit v̄a cū deus. n̄ possit esse tes
tis fl̄sitat̄ ut p̄dictū ē. h⁹ āt uidet̄ dicere
iosē. q fuit maxi⁹ hy storiograph⁹ iudeoz̄
⁊ apd eos autēntic⁹ dicit eñi sic in. li° āntiq
tatū describēs tp̄ra tiberii cesari sub q°
passus ē ihūs xp̄s fuit eisdē tp̄orib⁹ ihe
sus sapiens uir si tamē sic eum vocare fas
est Erat enim mirabilium operum effector
et doctor eorum hominum qui libenter ea
que uera sunt audiunt et multos quidam
iudeorum multos etiam ex gentibus sibi
adiunxit xp̄s hic erat hunc accusaciōē p̄
morum gentis nostre cum pilatus in cruce
agendum esse decreuisset non deseruerunt
eum hii qui eum ab inicio dilexerunt ap
paruit enim illis tercio die iterum uiuus
secundū q̄ diuinit⁹ inspirati prophete uel
hec ul' alia d̄ eo ī numera miracula futura

35

esse p̄dixerant Item quando scriptura sa
cra denunciat aliud futurum et determi
nat tempus locū ⁊ modum si oīa ista con
currat ī unū manifeste pȝ ꝙ illō qd̄ p̄dic
tum fuerat est inpletum. sacra autē scrip
tura p̄dixerat aduentum xp̄i ut patet in
multis locis. determinauit etiam tempus
ueniēdi .s. qn̄ fieret trāslacio regni ut ha
betur gn̄. xlix. non auferet̄ ceptrum ⁊c̄ et
sil'r locum nascendi mich. v. Tu bethleem
effraim ⁊c̄. sil'r modum uiuendi. s. ꝙ crist⁹
in paupertate uiueret zach. ix. Ecce rex
tuus ueniet tibi sāct⁹ ⁊ saluator et ipse
paup. similiter determinauit scriptura mo
dum moriendi. s. in humilitate et paciētia
ex parte ipsius cristi et crudelitate maxi
ma ex parte occidencium ipsum ut habet̄
ysa. liii. Sicut ouis ad occisionem ⁊c̄. hec
autem omnia manifeste inpleta sunt ī ihe
su nazareno exquo mirabiliter concludit̄
ꝙ ipse fuit uere cristus.
Sed contra hoc arguunt iudei multiplici
ter. Primo per illud quod habetur ysa. ii.
vbi loquitur de tempore aduentus cristi.
Erit in nouissimis diebus p̄paratus mons
domus domini ⁊c̄. usqꝫ ad non exercebūt̄

ulcra ad prelium ex hiis feccrunt quadru
pliciter argumentum.primo ex hoc quod
dicitur .erit in nouissimis diebus . ihesus
autem nazarenus non fnit i nouissimis tē
poribus quia post eius natiuitatē et mor
tem multa tempora fluxerunt ergo nō fu
it ille xps cui⁹ aduēt⁹ pmictitur in nouis
simis temporibus uel diebus.scdo ex h°
quod subdit mōs domus domini in uirtu
te monciū ꝛc.mons enim ille dicit mōs sy
on vbi fuit templum.mons aūt ille non ē
in aliquo eleuatus ergo ñdum uenit xps.
vñ occasion eiu⁹ uerbi dicunt aliq doc
tores hebrei ꝙ dominus debet asportare
montem thaboe et montem synai et mon
tē carmeli ad locum ubi ierl'em et sup uir
tutem istaꝝ monciū ponere montē syon .
hoc autē non ē ad inpletum.g° ꝛc.Tercio
arguūt ex hoc qd̄ subditur Et fluent ad
eum omnes gentes quia non omnes credi
derunt in ihesum nazarenum nec adhuc
credunt ergo non fuit uere cristus.Quar
to per illud quod subdit nō leuabit gēs
contra gentem gladium ⁊cetera quia nō
cessauerūt atrocissima plia tēpore tyti ⁊
vespaciani g° ipse ñ fuit ue cristus Ad

prim̄ī dicendū q̄ nouissimi dicūt dies mes
sie in sacra scriptura q̄r q̄r scd̄m doctores
hebreoꝶ debeant durare ad minus p duo
millia ānoꝶ ut pȝ ex p̄dictis et non solum
dies messie dicunt̄ vltimi et nouissimi sed
etiā aliqua tempora ipsum xp̄m p̄cedētia
ut pȝ gn̄.xlix. vbi p̄riarcha iacob dixit fi
liis suis Congregamini et ānūtiā que ue
tura sunt uobis in diebus nouissimis. et c̄
sequēter anunciat nō solū de aduētu xp̄i
sed etiā de multis que adinpleta sunt atē
pore regū isrl̄ et iudicū ut pȝ lrāȝ intuē
ti et ēt scd̄m expositores hebreoꝶ. iō non
ualet argumentum. Ad scd̄m dicendū q̄d
eleuatio montis syon non ē intelligenda
scd̄m eleuationem localem ut intelligūt iu
dei sed scd̄m nobilitatem et app̄ciacionē
scd̄m q̄ dicit rabbi salomō magn⁹ doctor
apd̄ eos hoc ē dictu q̄ tāta signa ⁊ maio
ra debent fieri in aduentu xp̄i in mōte sy
on quam⁹ in predictis montibus et hoc pa
tet ad inpletum esse per ihesuȝ nazarenū
qui illuminauit cecum natum sanauit lan
guidum in probatica piscina et mlt̄a alia
mirabilia fecit ibi. ibidem etiam spiritum
sanctum dedit apostolis quod fuit maxi

mum miraculum quia ydiote et ſimplices
habuerũt noticiã ſcripturarũ et pfectũ in
tellectũ eaꝝ et loquebantur omnia genera
linguarum Si autẽ dicatur quod hec ſactio
accipitur ex euãgelio dicendũ qđ euangeliſ
te non ſolum ſcribunt criſtum miracula fe
ciſſe ſed etiam doctores hebrei ut dictum
eſt. Ad tercium dicendum quod ibi eſt diſ
tributio pro generibus ſingulorum ſicut
cum dicitur omne animal fuit ĩ archa noe
vel poteſt dici quod omnis in ſacra ſcrip
tura frequẽter accipitur ꝓ multis ſicut heꝛ
ii. Reg. xvii Melius eſt conſilium chuſi ꝛc
certum eſt. enim quod non erant ibi preſe
tes omnes uiri iſrahel ſed multi ſic eſt in
propoſito. ¶ Ad quartum dicendum
ꝙ circa tempora criſti fuit pax diuturna
ĩ toto orbe et maxime ĩ iudea quod patet
ex hoc quod iminẽte natiuitate criſti pac
catis omnibus regis et ſub inperio roma
no redactis preceptũ fuit a ceſare auguſto
ut deſcriberetur uniuerſus orbis ab illo
tempore uſqꝫ ad quadrageſimum annum
poſt paſſionem chriſti quando iudei in
ceperunt rebellare romanis non leguntur
aliqua bella notabilia fuiſſe in iudea nec

iudeos usus fuisse armis quia terra custo
diebat a militibus romanis ergo pbabi
le est q tunc pp diutnitate pacis iudei in
stra quibus utebant in bellis mutauerut
in instra agriculture apta sicut ad sensum
fieri uidem9 in terris i qb9 e pax diutna
Quod aut subditur in auctoritate non le
uabit gens contra gentem .r cetera no in
portat pacis eternitate sed diutnitatem.
vbi eni habemus ultra in hebraico habe
tur aad que dictio no sigificat eteritate
sicut p3.iiii.Reg.vi. No uenerut latroes
in terra isrl'.in hebraico habet aad et cer
tum e q ibi no iportat eternitate freque
ter eni legut sui iuasisse et depredasse ter
ram isrl' sed inportat diutnitatem teporis
Quinto arguunt iudei contra illud quod
het ysaia.xi. Egredeit vga de radice yesse
vbi scriptura de aduentu cristi scdm oes
et sequit ibidem habitabit lupus cu3 ag
no et pardus cum ede accubabit et sequi
tur ulterius.et delectabit infas ab ubere
super foramine aspidis et in cauma regli
qui ablactatus fuerit manum suam mittet
dicunt enim iudei q in aduetu xpi aialia
siluestria debet sic domesticari q pacifice

habitabunt cũ aĩalib⁹ natã domesticis
et animal ia uenenosa non nocebunt homi
nibus uel pueris ymo infantes secure bi
berint cum eis hoc autẽ non est inpletum
ut patet ad sensum g° non uenit cristus
Ad hoc dicendum q̄ est loquutio metha
phorica quia hoiẽs nominant ibi nomini
dus animaliuʒ cuius simile. habet̃ gñ. xlix
vbi dicit betuariũ lupus rapax. ⁊cetera ⁊
ibidem Neptilim ceruus ẽe imissus. Si in
ppositoiudei et gentiles qui erant adinui
cem uicini et odiosi simulpacifice habita
bunt ꝯuersi ad fidem xp̃i. i. q̄ uidet act.
iiii. Multitudinis circũdẽ ciũ erat cor unũ
et tamen ab illo tempore fuerunt aliq gẽ
tiles ꝯuersi ad fidẽ xp̃i ut in eoden li° pʒ
⁊ eodẽ mõ exponẽ dẽ qd̃ legi de pueris
⁊ aialib⁹ uenenosis q simplices ut pueri
nõ ledũt ab illis q añ ꝯuersionẽ ad fidem
xp̃i erẽt ueneno ĩfidelitatꝫ ⁊ pfidie reple
to. q̄ ãt tal' mod⁹ loquẽdi sit i pp̃co ca°
ysaie pʒ p illd̃ qd̃ ibi pmictit qa stupe ies
se uocat ibi ⁊ gã sil'r ipsũ xp̃m uocat flo
rẽ aũ subdit. ⁊ erit iusticia ciglũ lun boꝝ
ei⁹ ⁊ fides cinctoꝝ renũ ei⁹ pʒ eni manife
ste q̄ ibi cigulũ ⁊ cictoꝝ uocãt methafo.

39

et hec oia patet p translacione caldaicā que sic hz Exibit rex de filiis ysai et mes sias o filis filioꝝ eius. ꝛ seqt̄. et erūt iusti circum circa ei et fideles adherētes illi ni hemus cingulū et cinctoꝝ. seqt̄ et pax in diebus eius multiplicabit. vbi hemus ha bitabit lupus ꝛc ex quo pz ꝙ ibi ē loquu tio metaphorica pot et dici ꝙ illud imple tum ē in fidelibus xp̄i ad lrāz qa frequen ter inuenit ꝙ fere māsuete facte sūt corā eis. silr bestie venenose nō poterāt eis no cere scd̄m ꝙ pmiserat eis saluator. Dedi vobis vtutem calcandi sup serpentes et scorpiones. et paulus pcussus vipa nō ē lesus act. 13. ¶ Sexto arguūt p illō qd di cit deut. xxx. Si ad cardines celi fueris dissi patus inde detrahet te dominus deus tu9 et assumet atq; introducet in terram quā possederunt patres tui. ex hoc ergo argu unt ꝙ cum simus dispersi per totum mun dum et non congregati seqt ꝙ nondū ue nit xp̄s Et dicendum ꝙ istud fuit impletū in reductione eoꝝ de captiuitate babiloni ca Sed contra hoc arguunt per illud qd dicit eze. xxxviiii. dicēt qa ego dn̄s eoꝝ ꝙ ꝙ trāstulerī eos i nacōes ꝛ ɔgregaueri i

eos in nacões et nō derelinquēdo quē ꝗꝫ
ex eis sibi. mlʼti autē derelicti sunt ꝺ cap
tiuitate babilonica et asiriorꝫ qa non oēs
reuersi sunt ergo tūc nō fuit īpletū qꝺ ꝑ
dictum est. dꝺ ꝙ nlʼli relicti fuerūt qui uo
luerūt reuerti quia cyrꝰ qui erat monarc
ha in oībus illʼ regnis dedit licentiam ge
neralē oībus reuertendi ymo et dedit mu
nera reuertentibꝰ ut pꝫ hester i. et iō in
hoc īpletū est ꝟbū ezech. ⁊ ipsius moysi
quia nullꝰ derelictus est qui uolūnt reuer
ti illi aūt qui nolūnt īdigni sunt benefiº
Alʼr pōt dici ꝙ ꝑdicta ꝯgregatio itelligē
da est ꝑ caritatem ⁊ fidē que quidam cō
gregatio facta est ꝑ xp̄m scōm ꝙ exponit
Jo. euan. xi. ca. ubi dicit ꝙ cayphas pro
phāuit ꝙ ihesꝰ moriturꝰ erat ꝓ gente et
nō tm̄ ꝓ gente sꝫ ut filios isrʼ qui erant
dispsi cōgregaret nullus āt extra hāc cō
gregacionē derelinquit qui uelit intrare
quia nulli claudit gremiū eccā. Septio ar
guūt iudei ꝑ illꝺ qꝺ hetʼ zach. vi: ecce uir
oriens nomē eiꝰ trāslaº caldaica hꝫ. messi
as nomē eius ex quo pꝫ ꝙ hec auctoritas
intelligit de cristo et sequit i auctoritate
Et edificabit templū dicunt. Jhesꝰ autē

nazarenus non edificauit aliud tẽpluz q°
nõ fuit xps. Ad h° dõ q̃ hec auctoritas
itl'ligit̃ d̃ scd̃o tẽplo edificato p zoroba
bel ut dicit rabbi salomon doctor hebre
oꝝ ⁊ id̃ ex hoc nõ hñt argumẽtũ contra
nos. dato ẽt q̃ intelligat̃ de xp̃o ad lrã3
dr̃ q̃ ipse edificauit tẽplun de lapidibus
uiuis et sp̃ualibus. s. de ipsis fidelibus et
talis edificacio debebat̃ ipso xp̃o qa ẽ p
fectissima. vñ sup illo gñ. xxviii. nõ ẽ hic
aliud nisi dom⁹ dei dic glosa hebraica q̃
p̃riarcha iacob uidit domũ edificãdã in
terris et domũ dei edificandã in cel' et id̃
dic nõ ẽ hic alid̃ ꝛc qa dom⁹ dei que edi
ficata ẽ in terris nl' ẽ respectu celestis illa
enim ꝓprie edificat̃ de lapidib⁹ uiuis id ẽ
fidelibus q in p̃nti cõpaginãt adiuicẽ. et
conglutinãt p graciã et in futuro p gl'a3
Octauũ argumentũ eoꝝ ẽ p illud qd̃ hẽt
Jer'. xxiii. Ecce dies ueniunt dicit dñs ⁊
suscitabo dd̃ germẽ iustũ que auctoritas i
tellig̃it de xp̃o ut sup̃ all'atũ ẽ et subdit̃
ibidẽ In diebus illis saluabit̃ iuda ⁊ isrl'
habitabit confidenter. s3 nũq3 tot miserie
acciderunt filiis isrl' sicut post mortẽ ihe
su nazareni sicut patet in destructiõe ciui

tatis et templi ergo non fuit uere xp̄s. et
q̄d q̄ iam non erāt filii isrł et iuda pprie
loquēdo q̄a a deo auersi erant q̄a xp̄m ne
gauerūt et occiderunt pp q̄d et illam mi
seriam meruerūt et iō ex illa miseria mag⁹
cōcludit̄ nostrū ppositum sicut patuit ex
p̄dictis illi autem qui erant uere filii isrł
et iuda qui. s. xp̄m receperunt saluati sunt
per ipsum non solum sp̄ualiter q̄tum ad
aīas etiam corporaliter scd̄m. enim q̄ dici
tur in ecclesiastica hystoria iminente des
tructione ciuitatis ierl'm p tytū et uespa
sianum admoniti sunt fideles p angelum
ut q erant in iudea transiret ad reg nū re
gis agrippe qui erat. confederatus roma
nis et ibi saluati sunt in bona pace.
Aliter potest dici ad auctoritatē predictā
Ier. quod illi sunt perfecte de regno xp̄i
de quo ibi loquitur qui iam sunt in glo/
ria celesti et ibi habitant confidenter:

Nonū argumētū est per illud q̄d scribit̄
dañ. vii. Aspiciebā in uisiōe noctis ⁊ ecce
ī nubib⁹ celi quasi fili⁹ hoīs ueniebat ⁊c
⁊ scd̄m ōs expoitores cat. loq̄t̄ d aduētu
xp̄i ihūs āt naza. nō ueit in nubib⁹ nec ī

tali potestate qualis ibi scribit ergo non fu
it xps. et dicendum quod scriptura loquitur de dupli
ci aduentu xpi. s. in mundum et ad iudicium
primus aduentus describit cum humilita
te. secundus autem cum excellentia et potestate.
daniel autem loquitur de secundo aduentu unde ibi
dem premittit. aspiciebam donec throni posi
ti sunt et antiquis diebus dierum sedit et li
bri aperti sunt. Judei autem execati nesciunt
duplicem aduentum distinguere et ideo errant
muultipliciter quia aliqui expectant quod xps in
aduentu suo statim apparebit in tanta uir
tute et potestate quod possit oia terrena sibi su
bicere et eos liberare et regnum restituere
propter quod et discipuli xpi post eius resurexionem
querebant a. t. i. domine si in tempore hoc restitues
regnum israel etc. alii autem propter scripturas que
manifeste loquuntur de cristi humilitate et pas
sione et propter illas que loquuntur de eius eminen
tia et potestate expectant duos messias unum qui
dicitur filius ioseph et ille passurus est et occiden
dus alium filium dauid qui messiam filium ioseph
resuscitabit et regnum israel restaurabit. Sed
istud de scripturis non habent licet enim plu
res dicti sint messie siue uncti quod idem
est participacione dauid scilicet et saul.

⁊ quidã alii nullus tamen dicit in scriptu
ra uenturus ad salutẽ ppl'i nisi unus. Itẽ
illud dictũ ꝑ quanto hꝫ aliq̃ apparẽtiam
ipletum ẽ in xp̃o q̇ fuit filius iosep puta
tiuus ⁊ sic vocatus ut pꝫ in euãgelio et
ẽ etiã filius dauid secundũ carnem ut pꝫ
ex p̃dictis ¶ decimo arguunt per illđ qđ
hẽt ysa.xxx. Erit lux lune sicut lux solis
⁊ lux solis erit septẽpliciter sicut lux sep
tem dieꝝ in die qua alligauerit dominus
ppl'i sui et percussurã plage ei⁹ sanauerit
cũ igit̃ aduentus cristi expectetur ad sani
tatem ppl'i g° in eius aduentu dꝫ celestiũ
corpoꝝ inmutacio fieri .cũ ergo nondum
sit facta uidet̃ qđ ꝓmissio de aduentu xp̄i
nondũ sit expleta .Et dicendũ quod auc
toritas illa loquitur de aduentu ad iudi
cium tũc enim inmutabunt̃ et innouabũt̃
quodã modo corpora celestia et tũc sana
bitur vulnus populi ⁊c quia tunc destrue
tur mortalitas p peccatũ primorũ parẽtũ
inducta qa oẽs hõies resurgunt ad uitam
inmortalem ¶ Undecimo arguunt per
illud quod habetur ysa.liii. Uidebit semẽ
longeuũ ⁊c et in ps̃.lxxxviii. Ponam in se
culum seculi semẽ eius. ihes⁹ ãt nazaren⁹

42

non legitur filios habuisse ergo non fuit cristus. Ad quod dicendu3 quod habuit et h3 filios spirituales. et talis filiatio debebatur sibi per fidē et sacrā nō āt per carnalē ppazacōz que sp h3 feditatē ānexā vñ super illud gñ. xxi. In ysaac uocabit tibi semē. glosa hebraica dicit oīs q fuerit cōfessus duo secula uocabitur tibi semē. vocant āt duo secula tps legis et tēpus xpi

Duodecimo arguūt per illud qd hēt exo. xl. ubi descibit quoddā tēplū magnū et mirabile infra isrl' edificādū et hoc dnt in aduētu xpi cōplēdū hoc āt nō ē factum3c.

Et dō qd scripta loqt ibi sub metaphora de domo celesti de qua dictū ē et hoc p3 per hoc qd i fine eze. cōcludit. et nomē ciuitatis ex illo die dominus ibidē. hoc ēt p3 per mlta que ibidē ponūt in lrā qa ibi dscribit fluuius hñs ligna pomafera ex utraq3 pte faciētia fructū qolz mēse et hñcia folia nūq3 deficiētia; que nllo° uiūt uerificari ad lrāz hoc ēt uidēt per dictū rabbi salōis doctoris hebreoz dicētis q de ierl'm supna loquūte sūt scriptē i fie eze. hec sunt argumēta illoz et sic p3 terciū principale ad argumētū in prin° qōnis dō q multi

lrāti inter eos pcepeiūt ēt a tēpore xpi si
cut pꝫ de nathanalea ꝛ nichodēo ꝛ gama
liele q fuerūt doctores piti in lege silr
pau. ꝛ mlti alii vñ io. xxi. mlti crediderūt
in eū sꝫ pp phariseos ñ ɔfitebāt ne extra
synagogā fierēt silr pꝰ ut iosephꝰ ꝛ mul
ti alii. auertūt tñ mlti a fide xpi triplici
de cā pᵒ pp timorē penurie tpalis qa sem
per fuerūt cupidi et in lege eoꝝ pmiditur
hūdātia tpaliū iō sup modū abhorrēt cō
trariū. aliacā ē qa acunabulis nutriūt in
odio xpi et legis xpiane et xpicolis male
dicūt in synagogis oni die illa āt ad que
hoiēs assuescūt a puericia uertūt in natā
tercia cā ē pp difficltatē et altitudinē eo
rū que in fide catolica pponūt credenda
sicut ē trinitas psōaꝝ et in xpo due nate
in una psōa et sacrū eucharistie que nllo
mō cape pñt et iō reputāt nos deos cole
re et credēdo i sacrū eucharistie reputāt
nos pessime ydolatrare sicut p expientiā
nouerunt q cū eis frequēter de talibꝰ cō
tulerūt et iō p talibꝰ a fide catolica auer
tunt et iā plures baptizati ad uomitū re
ueruunt a qbus nos custodiat dns: amē
¶ Expliciunt questiones Nicolai de lira